

3 1761 03616 1958

Craigie, William
Alexander (ed.)
Specimens of Anglo-
Saxon poetry

v.2

PE
137
C74
v.2

FROM THE LIBRARY OF
PROFESSOR W. H. CLAWSON
DEPARTMENT OF ENGLISH
UNIVERSITY COLLEGE

Specimens of
Anglo-Saxon Poetry

selected and edited~

by

W. A. CRAIGIE

Professor of English in the University of Chicago.

II.

Early Christian Lore and Legend.

THE AWLE RYALE SERIES
I. B. HUTCHEN : EDINBURGH.

1926.

Specimens of
Anglo-Saxon Poetry

selected and edited

by

W. A. CRAIGIE

Professor of English in the University of Chicago.

II.

Early Christian Lore and Legend.

THE AWLE RYALE SERIES
I. B. HUTCHEN : EDINBURGH.
1926.

PE
137
C7A
v. 2

Published by I. B. Hutchen,
22 Eildon Street,
Edinburgh

911008

Preface.

The selections contained in the following pages include the small number of pieces of Anglo-Saxon poetry directly bearing upon the life, death, and ascension of Christ, together with the more interesting portions of the poems which recount the legends of the early saints Andrew, Juliana, and Helena, and of the later Guthlac. The prose versions of the 'Legend of St. Andrew' and the 'Invention of the Cross', printed in the corresponding 'Specimens of Anglo-Saxon Prose II', will enable the reader to identify the place which each extract occupies in the complete poems. There is no prose version of the legend of Juliana, and that of Guthlac gives but slight aid in the study of the two poems relating to his life and death. The Runic passages at the end of the 'Fates of the Apostles', 'Juliana', and 'Elene', in which the name of Cynewulf is recorded, are not given here, as they have no bearing on the matter of these pieces, but will be included in a later number of this series.

Chicago, April 1925.

W. A. Craigie.

I. The Temptation.

(Satan and Christ 667—710.)

Swylce hé fæste féowertig daga,
 Metod man-cynnes, þurh his mildsa spéd.
 Þá zewearð þone weregan, þe áer áworpen wæs
 of heofonum, þæt hé in helle zedéaf, — 670
 þá costode Cyning alwihta,
 bróhte him tó bearme bráde stánas,
 bæd him for hungre hláfas wyrcean:
 “Zif þú swá micle mihte hæbbe.”

Þá him andswarode éce Drihten: 675
 “Wéndest þú, áwyrzda, þæt áwriten náere
 : nymðe mé áenne?
 ac zeseted hafast, sigores Ágend,
 lifizendum liht, léan bútan ende,
 on heofen-riçe, hálize dréamas.” . . . 680

Þá hé mid hondum genom
 atol þurh edwit, and on exle áhóf
 hearm-bealowes gást, and on beorh ástáh,
 ásette on dune Drihten Hælend.
 “Lóca nú ful wide ofer lond-búende.
 Ic þe zeselle þines seolfes dóm, 685
 fole and foldan, (feall niðer tó mé)
 burh and beorhtne bold tó zewealde,
 rodora rices zif þú séo riht cyning,
 engla and monna, swá þú áer myntest.”

Þá him answarode éce Drihten: 690
 “Zewit þú, áwyrzda, in þæt wite-scræf,
 Satanus seolf. Þe is súsl weotod,
 zearo tózegnes, nalles Godes ríce;
 ah ic þe háte, þurh þá héhstan miht,
 þæt þú hellwarum hyht ne ábéode, 695
 ah þú him secgan miht sorza máste,
 þæt þú geméttest Meotod alwihta,
 Cyning mon-cynnes. Cer þe on bæcling.

700 Wite þú éac, áwyrȝda, hú wid and sid
 hel-heodo dréorig, and mid hondum ámet,
 grip wið þæs grundes. Gang þonne swá,
 oð þæt þú þone ymbhwyrft alne cunne;
 and árest ámet ufan tó grunde,
 and hú sid séo se swarta eðm.
 705 Wást þú þonne þe ȝeornor, þæt þú wið God wunne,
 seoððan þú þonne hafast handum ámetene,
 hú héh and déop hell inneward
 séo, grim græf-hús. Gong ricene tó,
 ár twá seondon tida ágongene,
 710 þæt þú merced hús ámeten hæbbe!"

II. Miracles of Christ.

a. (Andreas 433—457.)

Ic þæt sylfa wát,
 þæt ús ȝescildeð Scippend engla,
 435 weoruda Dryhten. Wæter-egesa sceal,
 ȝeþýd and ȝeþreatod þurh þrýð-cyning,
 laȝu lácende, liðra wyrðan.
 Swá ȝesælde iú þæt wé on sá-báte
 ofer waruð-ȝewinn wada cunnedon,
 440 faroð-ridende: frêne þuhton
 eȝle éa-láda; éaȝor-stréamas
 béoton bord-stæðu; brim eft oncwæð,
 ýð óðerre: hwilum upp ástód
 of brimes bósme on bátes fæðm
 445 egesa ofer ýð-lid. Ælmihtig þær,
 Meotud man-cynnes, on mere-þysson,
 beorht basnode. Beornas wurdon
 forhte on móde; friðes wilnedon,
 miltsa tó mærum. Þá séo meniȝo ongan
 450 clypian on céole: cyning sóna aras,
 engla éad-ȝifa: ýðum stilde,
 wæteres wælmum; windas þréade;
 sá sessade, smylte wurdon
 mere-stréama ȝemeotu. Þá úre mód áhlóh,

siððan wé zeségon under swegles gang 455
 windas and wægas and wæter-brōgan
 forhte gewordne for fréan egesan."

b. (Andreas 573—594.)

"Hú mihte þæt gewyrðan in wer-þéode,
 þæt þú ne gehýrde Hælendes miht,
 gumena léofost, hú hé his zife cýðde 575
 geond woruld wide, Wealdendes bearn?
 Sealde hé dumbum zesprec; déafe gehýrdon;
 healtum and hréofum hyze blissode,
 þá þe lim-séoce lange wæron,
 wérige, wanhále, wítum gebundene; 580
 æfter burh-stedum blinde zeségon.
 Swá hé on grund-wege gumena cynnes
 manize missenlice men of déaðe
 worde áwehte; swylce hé éac wundra feala
 cyne-róf cýðde, þurh his çraftes miht. 585
 Hé gehálgode for here-mæzene
 win of wætere, and wendan hét,
 beornum tó blisse, on þá beteran gecynd.
 Swylce hé áfédde of fixum twám
 and of fif hláfum, fira cynnes 590
 fif þúsenda; féðan sæton
 réoniġ-móde, reste zefégon
 wérige æfter wáde, wiste þégon
 menn on moldan, swá him geméðost wæs.

c. (Andreas 706—760, 773—810.)

"Siððan eft zewát óðre síðe,
 getrume micle, þæt hé in temple zestód,
 wuldres Aldor: word-hléoðor ástāġ
 geond héah-reced, háliges láre;
 synnige ne swulgon, þéah hé sóðra swá feala 710
 táčna zecýðde, þær hie tó ségon.
 Swylce hé wrátlíce wundor-ágræfene
 anlicnesse engla sínra

710 geseh. siȝora Fréa, on seles wāȝe,
 on twa healde torhte ȝefraetwed,
 wlitȝe ȝeworhte. Hé worde cwæð:
 "Dis is anlicnes engel-cynna
 þas brémestan mid þam burȝ-warum
 720 in þære ceastre is; Cheruphim and Seraphim
 þa on sweȝel-dréamum sindon nemned;
 fore onsýne écan Dryhtnes
 standað stíð-ferhðe, stefnum heriȝað,
 halȝum hléodrum, heofon-cyninges þrym,
 Meotudes mund-byrd. Hér ámearcod is
 730 halȝra hiw, þurh hand-mæȝen
 áwriten on wealle wuldres þeȝnas."

Dá ȝén worde cwæð weoruda Dryhten,
 heofon-hálig gást, fore þam here-mæȝene:
 "Nú ic bebéode béacen ætýwan,
 740 wundor ȝeweorðan, on wera ȝemange;
 þæt þeos onlicnes eorðan séce,
 wlitȝ of wāȝe, and word sprece,
 secge sóð-cwidum; þý sceolon ȝelýfan
 eorlas on cýððe hwæt mín ædelo sien."

750 Ne dorste þá forhyلمان Hælendes bebod,
 wundor fore weorodum, ac of wealle áhléop
 fród fyren-ȝeweorc þæt hé on foldan stóð,
 stán fram stáne; stefn æfter cwóm
 hlúd þurh heardne, hléodor dynede;
 760 wordum wénde; wrátlic þáhte
 stíð-hycgendum stánes onȝin.
 Sépte sacerdas sweotolum tácnnum;
 witȝ werede, and worde cwæð:
 "Ȝe sind unklæde, earma ȝepóhta,
 770 searowum beswicene, oððe sél nyton,
 mode ȝemyrde. Ȝe monetȝað
 Godes éce bearn, and þone þe grund and sund,
 heofon and eorðan and hréo wāȝas,
 salte sá-stréamas and sweȝl uppe,
 780 unmeareode mundum sínum.
 Dis is se ilca eal-walda God,
 þone on þyrn-staȝum faderas eudon:

Hé Abraháme and Ísáce
 and Jácoþe ȝife bryttode,
 welum weorðode, wordum sægde, 755
 árest Abraháme æðeles ȝeþingu,
 þæt of his cynne cenned sceolde
 weorðan wuldres God: is seo wyrd mid éow
 open orȝéte; maȝan éagum nú
 ȝeséon siȝores God, sweȝles Áȝend.' 760

Ðá se þéoden bebéad þryð-weorc faran,
 stán [on] stráte of stede-wange,
 and forð gán fold-weȝ tredan, 775
 gréne grundas, Godes árendu
 lárum ládan on þá léod-mearce
 tó Channanéum, cyninges worde
 béodan Abraháme mid his eaforum twáem
 of eorð-scræfe árest fremman, 780
 létan land-reste, leoðo gadriȝean,
 gáste onfón and ȝeoȝoð-háde,
 edníwinga, andweard cuman,
 fróde fyrn-weotan, folce ȝecýðan
 hwylene hie God mihtum onȝiten hæfdon. 785

Ȝewát hé þá féran, swá him Fréa mihtig,
 scyppend wera, ȝescrifen hæfde,
 ofer mearc-paðu, þæt hé on Mambre becóm
 beorhte blican, swá him bebéad Meotud, 790
 þær þá lichoman lange þræȝe,
 héahfædera hrá, beheled wáron.

Hét þá ofstlice up ástandan
 Abrahám and Ísaac, æðeling þridan
 Jácob of gréote tó Godes ȝeþinge
 snéome of slæpe þám fæstan; hét hie tó þám siðe
 ȝyrwan, 795
 faran tó Fréan dóme; sceoldon hie þám folce ȝecýðan,
 hwá æt frum-sceafte furðum tóde
 eorðan eall-gréne and upheofon,
 hwær se wealdend wære, þe þæt weorc stadolade.

Ne dorston þá ȝelettan leng ówihte 800
 wuldor-cyninges word; ȝeweotan ðá ðá witiȝan þry
 módiȝe mearc-land tredan; forlétan moldern wuniȝean

open eorð-scræfu; woldon hie ádre ȝecýðan
 frum-weorca fæder. þá þæt folc ȝewearð
 885 eȝsan ȝeaelod, þár þá aðelingas
 wordum weorðodon wuldres aldor.
 Hie ðá ricene hét rices hyrde
 to ead-welan ópre side
 sécan mid sybbe swegles dréamas,
 910 and þæs to widan féore willum néotan."

III. The Harrowing of Hell.

(Satan and Christ 385—425.)

þá wæron mid eȝsan ealle áfyrhte,
 wide ȝeond windsele, wordum mándon:
 "Þis is stronglic: nú þes storm becóm,
 þeȝen mid þréate, þéoden engla;
 him beforan féreð fæggerre léoht,
 930 þonne wé áfre ár éaȝum ȝesáwon,
 búton þá wé mid englum uppe wæron.
 Wile nú úre witu þurh his wuldres cræft
 eall toweorpan. Nú þes eȝsa cóm,
 dyne for Drihtne, sceal þes dréorȝa héap
 960 unȝeara nú atol þrówian.
 Hit is se seolfa sunu Waldendes,
 engla Drihten; wile uppe heonan
 sáwla lédan, and wé seoððan á
 þæs yre weorces †héndo ȝepoliad."

Hwearf þá to helle hæleda bearnum
 Meotod þurh mihte, wolde manna rím,
 fela þúsendu, forðȝelédan,
 up to eðle. þá cóm engla swéȝ,
 990 dyne on dæȝréd. Hæfde Drihten seolf
 téond oferfohten; was séo fíhðe þá ȝýt
 open on úhtan, þá se eȝsa becóm.

Lét þá up faran éadiȝe sáwle,
 Ádames cyn; ac ne móste Efe þá ȝýt
 wlitán in wulder, ár héo wordum cwæð:
 1020 "Le þu mine beað, éce Drihten,

þá wit Ádám twá æples þiȝdon
 þurh náddran nið, swá wit ná ne sceoldon:
 ȝelærde unc se atola, séðe áfre nú
 beorneð on bendum, þæt wit bláð áhton,
 hálizne hám, heofon tó ȝewealde. 415
 Þá wit þæs áwærȝdan wordum ȝelýfdon,
 námon mid handum on þám hálȝan tréo
 beorhte bláda. Unc þæs bitere forȝeald,
 þá wit in þis háte scræf hweorfan sceoldon
 and wintra rim wunian seoððan, 420
 þúsenda feolo, þearle onæled.
 Nú ic þé hálsizge, heofonrices weard,
 for þan hírede, þe þú hider léddest,
 engla þréatas, þæt ic up heonon
 mæȝe and móte mid minre mæȝðe." 425

IV. The Ascension.

(Christ 460—527.)

Sóna wæron ȝearwe 460
 hæleð mid Hláford tó þære hálġan byrȝ,
 þær him táena fela tíres Brytta
 onwrah, wuldres Helm, word-ȝerýnum,
 árþon up stiȝe áncenned Sunu,
 efenéce Bearn áȝnum fæder, 465
 þæs ymb féowertiz, þe hé of foldan ár
 from déaðe árás, dazena rimes; —
 hæfde þá ȝefylled, swá ár biforan sungon,
 witȝena word, ȝeond woruld innan,
 þurh his þrówinga. Þeȝnas heredon, 470
 lufedon léofwendum, lífes Áȝend,
 Fæder frum-sceafta. Hé him fæȝre þæs
 léofum ȝesiþum léan æfter ȝeaf,
 ond þæt word ácwæð Waldend engla,
 ȝefýsed, Fréa mihtiz, tó Fæder rice: 475
 “ȝeféoð ȝé on ferðe; náfre ic from hweorfe,
 ac ic lufan symle læste wið éowic,
 ond éow meaht ȝiefe, ond mid wunize

180 awa tō ealdre, þæt éow áfre ne bið
 þurh ġife mine gódes onsien.
 Farað nú Ʒeond ealne yrmenne grund,
 Ʒeond wid-weƷas; weoredum cƷðað,
 bodiað ond brémað, beorhtne Ʒeléafan,
 185 ond fulwiað folc under roderum,
 hweorfað tō heofonum; herƷas bréotaþ,
 fyllað ond féoƷað; féondscƷpe dwáscað,
 sibbe sáwað on sefan manna,
 þurh meahta spéd. Ic éow mid wuniƷe
 forð on frófre, ond éow friðe healde
 190 strengðu staþol-fæstre on stówa Ʒehwá(m).”

Dá wearð semninga swéƷ on lyfte
 hlúd Ʒehýred; heofon-engla þréat,
 weorud wlite-scýne, wuldres áras,
 cwómun on cordre. CƷning úre Ʒewát
 195 þurh þæs temples hróf, þær hý tō séƷun,
 þá þe léofes þá Ʒén lást weardedun
 on þám þing-stede, þeƷnas Ʒecorene.
 ƷeséƷon hie on héahþu Hláford stiƷan,
 God-bearn of grundum. Him wæs Ʒeómor sefa,
 200 hát æt heortan, hyƷe murnende,
 þæs þe hie swá léofne leng ne móstuu
 Ʒeséon under swegle. Song áhófun
 áras ufancunde, Æþeling heredun,
 lofedun Lif-fruman, léohte ƷeféƷun
 205 þe of þæs Hælendes heafelan lixte.
 ƷeséƷon hý æl-beorhte englas twéƷen
 fæƷre ymb þæt Frumbearn frætwum blican,
 cƷninga Wuldor. Cleopedon of héahþu
 wordum wrátlicum ofer wera menƷu
 210 beorhtan reorde: “Hwæt biðað Ʒé,
 Galilésce guman, on hwearfte?
 Nú Ʒé sweotule Ʒeséod sōðne Dryhten
 on swegl faran, sigores Ágend;
 wile up heonan eard Ʒestigān
 215 æþelinga Ord mid þæs engla Ʒedryht.
 ealra folca Fruma, Fæder éþel-stól.
 *W: mid þyslice þréate willað
 ofer heofona Ʒehlidu Hláford ferƷan

tó þære beorhtan byrg mid þæs bliðan gedry(h)t, —
 ealra siȝe-bearna þæt séleste 520
 ond æþeleste, — þe ȝé hér on stariað,
 ond in frófre ȝeséoð fræt wum blican;
 wile eft swá-þeah eorðan máȝðe
 sylfa ȝesécan síde herȝe,
 ond þonne ȝedéman dæda ȝehwylce 525
 þára ðe ȝefremedon folc under roderum."

Ðá wæs wuldres Weard wolcnum bifongen,
 héah-engla Cyning, ofer hrófas upp,
 háligra Helm. Hyht wæs ȝeniwad,
 blis in búrgum, þurh þæs Beornes cyme. 530
 Ȝesæt siȝe-hrémiȝ on þá swiþran hand
 éce Éad-fruma áȝnum Fæder.

Ȝewitan him þá gongan to Hierúsalém
 hæleð hyȝe-rófe in ðá hálgan burȝ
 ȝeómor-móde, þonan hý God nýht 535
 up stiȝende éaȝum séȝun,
 hyra Wil-ȝifan. Þær wæs wópes hring
 torne bitolden, wæs séo tréow-lufu
 hát æt heortan; hreðer innan wéoll,
 beorn bréost-sefa. Bidon ealle þær 540
 þegnas þrym-fulle þéodnes ȝeháta
 in þære torhtan byriȝ týn niht þá ȝén,
 swá him sylf bibéad sweȝles Áȝend,
 árþon up stiȝe ealles Waldend
 on heofona ȝehyld. — Hwite cwóman 545
 eorla Éad-ȝiefan englas tóȝéanes.
 Ðæt is wel cweden, swá ȝewritu secȝað,
 þæt him æl-beorhte englas tóȝéanes
 in þá hálgan tid héapum cwóman,
 siȝan of sweȝle. Þá wæs symbla máest 550
 ȝeworden in wuldre. Wel þæt ȝedafenað
 ðæt to þære blisse beorhte ȝewerede
 in þæs þéodnes burȝ þegnas cwóman,
 weorud wlite-scýne; ȝeséȝon wilcuman
 on héah-setle heofones Waldend, 555
 folca Feorh-ȝiefan, fræt wum [blican]
 ealles waldend
 middan-ȝeardes ond mæȝen-þrymmes.

V. The Dream of the Rood.

I.

Hwæt, ic swefna cyst secgan wylle,
 hwæt me gemætte to midre nihte,
 syðþan reord-berend reste wunedon.
 þuhte me þæt ic zesawe syllicre tréow . . .
 on lyft lédan léohte bewunden,
 beama beorhtost. Eall þæt béacen wæs
 begoten mid golde; gimmas stódon
 fægere æt foldan scéatum, swylce þær fife wæron
 uppe on þam eaxl-gespanne. Behéoldon þær englas
 Dryhtnes ealle
 fægere þurh forð-gesceaft: ne wæs ðæt huru fracodes
 gealga,
 ac hine þær behéoldon hálige gástas,
 men ofer moldan, and eall þeos mære gesceaft.
 Syllic wæs se siðe-béam, and ic synnum fah,
 forwundod mid womnum. Zeseah ic wuldres tréow
 wædum zeweorðod wynnnum scínan,
 zesyred mid golde; gimmas hæfdon
 bewrigen weorðlice Wealdendes tréow;
 hwæðre ic þurh þæt gold ongytan meahte
 earmra ær-gewin, þæt hit ærest ongan
 swætan on þa swiðran healfe. Eall ic wæs mid sorgum
 gedréfed;
 forlit ic wæs for þære fægtran zesyhðe. Zeseah ic þæt
 físe béacen
 wendan wædum and bléom: hwilum hit wæs mid
 wætan bestémed,
 besyled mid swates gange, hwilum mid since zesyrwed.
 Hwæðre ic þær licgende lange hwile
 behéold hréow-cearig Hælendes tréow,
 oððæt ic gehýrde þæt hit hléodrode:
 ongan þa word sprecau wudu sélesta;
 "þæt wæs geara iú — ic þæt zýta zeman —
 þæt ic wæs áhcawen holtes on ende,
 unstyred of stefne minum. Zenaman me ðær strange
 féondas,

- 31 ead-mód elne mycle. Ʒenámon hie þær ælmihtigne God,
 áhofon hine of ðám heſian wite; forléton mé þá hilde-
 rincas
 standan stéame bedrifenne; eall ic wæs mid ſtrælum
 forwundod.
 41 Alédon hie ðær lim-wérigne, Ʒestódon him æt his lices
 heafdum,
 behéoldon hie ðær heofenes Dryhten; and hé hine
 ðær hwile reste,
 45 méde after ðám miclan Ʒewinne. Ongunnon him þá
 mold-ern wyrcean
 beornas on banena Ʒesyhðe; curfon hie ðæt of beorhtan
 stáne;
 Ʒesetton hie ðáeron siƷora Wealdend. Ongunnon him
 þá sorh-léoð galan
 earme on þá áfen-tíde, þá hie woldon eft siðian
 méde fram þám máeran þéodne; reste hé ðær máte
 weorode.
 70 Hwædere wé ðær réotende †góde hwile
 stódon on ſtaðole; stefn up Ʒewát
 hilde-rinca; hræw cólode,
 fæƷer feorƷ-bold. þá ús man fyllan ongan
 ealle tó eorðan — þæt wæs eƷeslic wýrd!
 75 Bedealf ús man on déopan sápe. Hwæðre mé þær
 Dryhtnes þeƷnas
 fréondas Ʒefrúnon . . ; [hie mé þá of foldan áhofon],
 Ʒyredon mé golde and séolfre.

II.

- Nú ðú miht Ʒehýran, hæleð mín se léofa,
 þæt ic bealuwa weorc Ʒebiden hæbbe,
 80 súrra sorƷa. Is nú sáel cumen,
 þæt mé weorðiað wide and síde
 menn ofer moldan, and eall þeos máre Ʒesceaft,
 Ʒebiddaþ him tó þyſsum béacne. On me bearn Godes
 þrowode hwile; forþan ic þrym-faest nú
 85 hlífƷe under heofenum, and ic háelan mæƷ
 áƷhwylcne ánra, þára þe him bið eƷesa tó mé.

Iú ic wæs geworden wita heardost,
léodum láðost, ærþan ic him lifes wez
rihtne zerymde reord-berendum.
Hwæt, mé þá zgeweordode wuldres Ealdor 90
ofer hol(t)-wudu, heofon-rices Weard,
swylce swá hé his módor éac Marian sylfe
æلميhtig God for ealle men
zgeweordode ofer eall wifa cynn.

Nú ic þé háte, hæleð min se léofa, 95
þæt dú þás zesyhðe secge mannum;
onwreoh wordum þæt hit is wuldres béam,
sé ðe æلميhtig God on þrowode
for mancynnes manegum synnum
and Ádames eald-zewyrhtum. 100

Déað hé þær byrigde; hwæðere eft Dryhten aras
mid his miclan mihte mannum tó helpe.
Hé ðá on heofenas ástáz; hider eft fundap
on þysne middan-zgeard mancynn sécan
on dóm-dæge Dryhten sylfa, 105
æلميhtig God, and his englas mid,

þæt hé þonne wile déman, se ah dômes zgeweald,
ánra zehwylcum, swá hé him ærur hér
on þyssum lánnum life zeearnaþ.
Ne mæg þær énið unforht wesan 110
for þám worde þe se Wealdend cwyð:
frined hé for þære mænige hwær se man síe
sé ðe for Dryhtnes naman, déaðes wolde
bíteres onbyrgan, swá hé ær on ðam béame dyde;
ac hie þonne forhtiað, and féa þencaþ 115
hwæt hie tó Criste cweðan onzinnen.

Ne þearf ðær þonne énið (a)nforht wesan,
þe him ær in bréostum bereð béacna sélest,
ac ðurh ðá róde sceal ríce zesécan
of eorð-weze ázhwylc sawol 120
séo þe mid Wealdende wunian þenceð."

Zebæd ic mé þá tó þan béame bliðe móde
elne mycle, þær ic ana wæs
máete werede; wæs mód-sefa
áfýsed on forð-weze; feala ealra zebád 125

langung-hwila. Is mé nú lífes hyht
 þæt ic þone siġe-béam sécan móte
 ána oftor þonne ealle men,
 well weorþian; mé is willa tó ðam
 430 mycel on móde, and mín mund-byrd is
 ġerihht tó þære róde. Náh ic rícra feala
 fréonda on foldan, ac hie forð heonon
 ġewiton of worulde dréamum, sóhton him wuldres
 Cyning,

lífaþ nú on heofenum mid Héah-fædere,
 135 wuniaþ on wuldre; and ic wene mé
 daga ġehwylce hwænne mé Dryhtnes ród,
 þe ic hér on eorðan ár scéawode,
 o(f) þysson lénan lífe ġefetiġe,
 and mé þonne ġebringe þær is blis micel,
 140 dréam on heofonum, þær is Dryhtnes folc
 ġeseted tó symle, þær is singál blis;
 and mé þonne ásette þær ic syþþan mót
 wunian on wuldre, well mid þám hálgum
 dréames brúcan. Si mé Dryhten fréond
 145 sé ðe hér on eorþan ár þrówode
 on þám ġealg-tréowe for gum(e)n(a) synnum;
 hé ús onlýsde, and ús líf forġeaf,
 heofonlice háam. Hiht wæs ġeniwad
 mid blédum and mid blisse, þám þe ár bryne þolodan.
 150 Se sunu was siġor-fast on þám síð-fate,
 mihtig and spédiġ, þá hé mid mænigeo cóm,
 ġásta weorode on Godes rice,
 Anwealda ælmihtig, englum tó blisse,
 and eallum ðám hálgum þám þe on heofonum ár
 155 wunedon on wuldre, þá heora Wealdend cwóm,
 ælmihtig God, þær his eðel was.

VI. St. Matthew in Mermedonia.

(Andreas 1—58, 123—156.)

Hwæt, wé zefrúnan on fyrrn-dagum
 twelfe under tunglum tír-éadige hæleð,
 þeodnes þeƷnas. Nó hira þrym álæg
 camp-rádenne þonne cumbol hneotan,
 syððan hie zedældon swá him Dryhten sylf, 5
 heofona héah-cyning, hlyt zetáhte.

Þæt wæron mære men ofer eorðan,
 frome folc-toƷan and fyrrd-hwate,
 rófe rincas, þonne rond and hand
 on here-felda helm ealƷodon, 10
 on meotud-wange. Wæs hira Máthéus sum,
 sé mid Júdeum ongan godspell árest
 wordum wriƷan wundorcrafte.

Þám hálige God hlyt zetéode
 út on þæt ígland, þær ániƷ þá Ʒit 15
 el-þeodigra éðles ne mihte
 blædes brúcan; oft him bonena hand
 on here-felda hearde zesceóde.

Eal wæs þæt mearc-land morðre bewunden,
 féondes fáene, folc-stede gumena, 20
 hæleða éðel. Næs þær hláfes wist
 werum on þám wonge, ne wæteres drync
 tó brúconne, ah hie blóð and fel,
 fira flásc-homan, feorran-cumenra,
 ðeƷon Ʒeond þá þeode. Swelc wæs þeaw hira, 25
 þæt hie áƷhwylcne el-ðeodigra
 dydan him tó móse mete-þearfendum
 þára þe þæt éaland útan sóhte.

Swylc wæs þæs folces freoðoléas tácen,
 unládra eafod, þæt hie éaƷena zesihð, 30
 hettend heoro-grimme, héafod-Ʒimmas,
 áƷét(t)on ƷealƷ-móde Ʒára ordum.
 Syððan him Ʒebléndan bitere tó somne

dryas þurh dwol-craeft drync unheorne,
 35 se onwende gewit, wera ingeþanc,
 heortan [on] hredre; hyge was oncyrrred,
 þæt hie ne murndan æfter man-dréame,
 haleþ heoro-grædige, ac hie hiȝ and gars
 for mete-leaste méde gedrehte.

40 þá was Máthéus tó þære máeran byriȝ
 eumen in þá ceastre. þær was eirm micel
 ȝeond Mermedonia, mánfura hlóð,
 fordónera ȝedraȝ, syððan déofles þeȝnas
 ȝeascodon æðelinges sið.

45 Eodon him þá tóȝénes, gárum ȝehyrsted,
 lungre under linde; nálas late wáeron,
 eorre æsc-berend, tó þám orleȝe.

Hie þám hálȝan þær handa ȝebundon
 and fæstnodon féondes cræfte,

50 hæleð hell-fúse, and his héafdes seȝl
 ábréoton mid billes ecge. Hwæðre hé in bréostum

þá ȝit

herede in heortan heofonrices weard,
 þeah ðe hé átres drync atulne onfénge;

éadiȝ and onmód hé mid elne forð

55 wyrðode wordum wuldres aldor,
 heofonrices weard, hálȝan stefne

of carcerne; him wæs Cristes lof
 on fyrðlocan fæste bewunden.

Niht-helm-tóglád,

lungre léorde; léoht æfter cóm,

125 dæȝréd-wóma. Duȝuð samnade,

háðne hilde-frecan, héapum þrungon

(gúð-searo gullon, gáras hrysedon)

bolȝen-móde under bord-hréoðan;

woldon cunnian hwæðer cwice lifdon

130 þá þe on carcerne clommum fæste

hléo-léasan wic hwile wunedon,

hwylcne hie tó áete árest mihton

æfter fyrst-mearce féores berádan.

Hæfdon hie on rúne and on rím-cræfte

135 awriten wæð-grædige wera ende-stæf,

hwæenne hie tó móse mete-þearfendum
 on þære wer-þéode weorðan sceoldon.
 Cirndon cald-heorte, cordor óðrum zetang,
 réde rás-boran; rihtes ne zimdon,
 Meotudes mildse; oft hira mód onwóð 140
 under dim-sctian déofles lárum,
 þonne hie unlædra eafeðum zelýfdon.

Hie ðá gemétton módes gláwne,
 hálizne hæle, under heolstor-locan
 bidan beadu-rófne þæs him beorht Cyning, 145
 engla Ord-fruma, unnan wolde.

Ðá wæs first ágán frum-rádenne
 þing-gemearces bútan þrim nihtum,
 swá hit wæl-wulfas áwriten hæfdon,
 þæt hie þán-hringas ábrecaþ þóhton, 150
 lungre tólýsan lic and sawle,
 and þonne tódælan duzude and zeoðode,
 werum tó wiste and tó wil-þege
 féges flásc-homan. Feorh ne bemurndan,
 grædize gúð-rincas, hú þæs gástes sið 155
 æfter swylt-cwale zeseted wurde.

VII. St. Andrew's voyage.

(Andreas 235—314, 359—381.)

Ze wát him þá on úhtan, mid ær-dæge, 235
 ofer sand-hleoðu tó sás faruðe,
 þriste on zepance, and his þeznas mid,
 gangan on gréote. Gársecg hlyneþe,
 beoton brim-stréamas: se beorn wæs on hyhte,
 syðþan hé on waruðe wid-fæðme scip 240
 módið gemétte. Þá cóm morgen torht,
 béacna beorhtost, ofer breomo snéowan;
 háliz of heolstre heofon-candel blác
 ofer lazo-flóðas; hé þær lid-weardas
 þrymlíce þry þeznas (zemétte), 245
 módiðlice menn, on mere-báte
 sittan sið-frome, swylce hie ofer sá cómon.

þæt wæs Dryhten sylf. duȝeða Wealdend,
 ece almihhtig, mid his englum twám.
 Wæron hie on ȝescirplan scip-férendum,
 eorlas onlice éa-liðendum,
 þonne hie on flódes fæðm ofer feorne weg
 on cald water céolum licað.

Hie þá ȝegrétte sé ðe on gréote stóð
 fús on faroðe, fræȝn, reordade:

“Hwanon cómon ȝé céolum liðan,
 ma-craeftige menn, on mere-þissan,
 ane aȝ-flotan? hwanon éaȝor-stréam
 ofer ȝða ȝeweale éowic bróhte?”

Him þá andswarode almihhtig God,
 swá þæt ne wiste, sé ðe þæs wordes bád,
 hwaet se manna wæs medel-héȝendra,
 þe hé þær on waroðe wiðþingode:
 “Wé of Marmedonia mæȝðe sindon
 feorran ȝefereðe; ús mid flóde bær
 on hron-ráde héah-stefn naca,
 snellic sáe-mearh, snúde bewunden,
 oðþæt wé þissa léoda land ȝesóhton
 wære bewrecene, swá ús wind fordráf.”

Him þá Andréas éað-mód oncwæð:
 “Wolde ic þé biddan þéh ic þé béaȝa lýt,
 sinc-weorðunga, syllan meahte,
 þæt þú ús ȝebróhte brante céole,
 héa horn-scipe, ofer hwæles éðel,
 on þære máȝde: bið þé meorð wið God,
 þæt þú ús on liðe liðe weorðe.”

Eft him andswarode æðelinga Helm
 of ȝð-liðe, engla Scippend:

“Ne maȝon þær ȝewunian wið-férende,
 ne þær elþeodige eardes brúcað;
 ah in þære ceastre cwealm þrówiað.
 þá þe feorran þider feorh ȝeládað;
 and þú wilnast nú, ofer wiðne mere,
 þæt þá on þá fæȝde þine féore spilde?”

Him þá Andreas áȝef ondsware:
 “Úsic lust hweteð on þá léod-mearce,

mycel módes hyht, tó þærre máran byrið,
þéoden léofesta, gif þú ús þine wilt
on mere-faroðe miltse gecýðan."

Him ondsvarode engla þéoden, 290

Neregend fíra, of nacan stefne:

"Wé þé éstlice mid ús willað
feriðan fréolice ofer físces bæð,
efne tó þám lande þær þé lust myned
tó gesécanne, syððan gé éowre 295
gafulrádenne áðifen habbað,

sceattas gescrifene, swá éow scip-weardas,
áras ofer ýð-bord, unnan willað."

Him þá ofstlice Andréas wið,
wine þearfende, wordum máelde: 300

"Næbbe ic fæted gold ne feoh-gestréon,
welan ne wiste, ne wíra gespann,
landes ne locenra béaga, þæt ic þé mæge lust áhwettan,
willan in worulde, swá þú worde becwist."

Him þá beorna Breogo þær hé on bolcan sæt, 305
ofer waroða geweorp, wiðþingode:

"Hú gewearð þé þæs, wine léofesta,
þæt þú sæ-beorgas sécan woldes,
mere-stréama gemet, máðmum bedáled,
ofer cald cleofu céoles néosan? 310
Nafast þé tó frófre on faroð-stráete
hláfes wiste, ne hlutterne
drync tó duðode: is se drohtað strang
þám þe laðo-láde lange cunnað."

Gesæt him þá se hálga holm-wearde néah,
ædele be ædelum. Æfre ic ne hýrde 360

þon cymlicor céol gehladenne
héah-gestréonum; hæleð in sæton,
þéodnas þrymfulle, þeðnas wlitige.

Ðá reordode rice þéoden,
éce ælmihtig, héht his engel gán, 365

márne magu-þeðn, and mete syllan,
fréfran féasceafte ofer flódes wylm,
þæt hie þe éað mihton ofer ýða geþring
drohtað ádréogan. Þá gedréfed wearð,

370 onhræred hwæl-mere, horn-fisc pleȝode,
 glad ȝeond ȝærsecg, and se græȝa mæw
 wæl-ȝifre wand: weder-candel swearc,
 windas wéoxon, wæȝas grundon,
 375 stréamas styredon, strengas gurrón,
 wædo ȝewætte; wæter-eȝsa stód
 þræata þrýdum. Þeȝnas wurdon
 æcol-móde, ániȝ ne wénde
 þæt hé lifȝende land beȝéte,
 þara þe mid Andréas on éaȝor-stréam
 380 eol ȝesóhte: næs him cúd þá ȝýt
 hwa þám síe-flotan sund wísode.

VIII. St. Andrew arrives in Mermedonia.

(Andreas 818—856.)

þus Andréas ondlangne dæg
 herede hléodor-cwidum. hálȝes láre,
 840 oððæt hine semninga slæp oferéode,
 on hron-ráde, Heofon-cyninge neh.
 Ðá ȝeládan hét lífes Brytta,
 ofer ýða ȝeþræc englas síne,
 fædmum ferȝean, on fæder wære,
 825 léofne mid lissum ofer laȝu-fæsten,
 oððæt síe-wérȝe slæp oferéode.
 Þurh lyft-ȝelác on land becwóm
 tó þære ceastre, þe him Cining engla
 Ðá þá áras sídȝean
 830 éadȝe on upweȝ, éðles néosan.
 Léton þone hálȝan be here-stráte
 swefan on sybbe, under swegles hléo,
 bliðne bidan, burh-wealle neh,
 his nið-hetum, nihtlangne fyrst,
 845 oðþæt Dryhten forlét dæg-candelle
 scire scinan: sceadu swederodon
 wonn under wolcnum. Þá cóm wederes blæst,
 hádor heofon-léoma, ofer hofu blícan.
 Onwóc þá wȝes heard, wang scéawode
 840 fore burȝ-ȝeatum; beoȝas stéape,

hleoðu hlifodon ymbe hárne stán;
 tigel-fázan trafu, torras stódon,
 windige weallas. Ðá se wis oncnéow
 þæt hé Marmedonia mægðe hæfde
 síðe zesóhte, swá him sylf bebéad, 845
 þá hé him fóre zescráf, Fæder mancynnes.

Ʒeseh hé þá on gréote Ʒingran sine,
 beornas beadu-rófe, býryhte him
 swefan on slápe. Hé sóna ongann
 wígend weccéan, and worde cwæð: 850

“Ic éow secgan mæg sóð orgéte,
 þæt ús Ʒystran-dæge on Ʒeofones stréam,
 ofer ár-welan, æðeling ferede.
 In þám céole wæs cyninga Wuldor,
 Waldend wer-ðéode; ic his word oncnéow, 855
 þéh hé his mæg-wlite bemiðen hæfde.”

IX. St. Andrew's disciples carried up to Heaven.

(Andreas 859—891.)

“Wé ðe, Andréas, éaðe Ʒecýðað
 sið úserne, þæt ðú sylfa miht 860
 onƷitan gléawlice gást-ƷehyƷdum.

Ús sæ-wérige sláp oferéode;
 þá cómon earnas ofer ýða wylm
 [faran] on flyhte, feðerum hrémige,
 ús of slápendum sawle ábrugdon, 865
 mid Ʒeféan feredon flyhte on lyfte,
 brehtnum blíðe, beorhte and líðe;
 lissum lufodon and in lofe wunedon;
 þær wæs singál sang and sweƷles gong,
 wlitig weoroda héap and wuldres þréat. 870
 Útan ymbe æðelne englas stódon,
 þeƷnas ymb þéoden, þúsendmælum;
 heredon on héhðo hálƷan stefne
 dryhtna Dryhten; dréam wæs on hyhte.

875 We ðær heah-fæderas hálize oncnéowon
 and martyra mægen unlytel;
 sungon siȝe-dryhtne sóðfæstlic lof,
 duȝoð dóm-ȝeorne. Þær wæs Dávid mid,
 éadiȝ óretta, Essáȝes sunu,
 880 for Crist cumen, cining Israhéla;
 swylce wé ȝeséȝon for suna Meotudes,
 ædelum éne, éowic standan,
 twelfe ȝetealde, tir-éadiȝe hæleð;
 éow þeȝuodon þrym-sittende,
 885 hálize heah-englas; ðám bið hæleða well,
 þe þára blissa brúcan móton.
 Þær wæs wuldres wynn, wiȝendra þrym,
 ædelic onȝinn; næs þær ániȝum ȝewinn.
 þám bið wræc-sið witod, wite ȝeopenoð,
 890 þe þára [ȝeféana] sceal fremde weorðan,
 hean hwearfian, þonne heonon gangaþ."

X. Andrew finds Matthew in the prison.

(Andreas 981—1019.)

985 Dá wæs ȝemyndiȝ, mód-ȝeþyldiȝ,
 beorn beaduwe heard; éode in burh hraðe
 ánræð óretta elne ȝefyrðred;
 maȝa móde róf, Meotude ȝetréowe,
 990 stóp on stráte, — stiȝ wisode, —
 swá him nániȝ gumena onȝitan ne mihte,
 synfulra ȝeséon; hæfde siȝora Weard
 on þám wang-stede wære betolden
 léofne léod-fruman, mid lofe sinum.
 Healde þá se ædeling in ȝeþrunge,
 Crístes cempa, carcerne néh.
 ȝeseh he hæðendra hlóð aȝgedere.
 fore hlin-dura hyrdas standan,
 seofone ætsomne; ealle swylt fornam,
 995 druron dómléase, deað-ræs forféng
 in-leð heora-dréorge. Dá se haȝa ȝebraed
 bilwitne Fæder; bréost-ȝehȝdum
 herede on héhðo Heofon-cyninges [þrym],

God(es) dryhten-dóm. Ðura sóna onarn
 þurh hand-hrine háliges gastes, 1000
 ond þær in éode elnes gemyndig,
 hæle hilde-déor. Hæðene swæfon
 dréore druncne, déað-wang rudon.
 Ʒeseh hé Mathéus in þám morðor-cofan,
 hæleð hyge-rófne under heolstor-locan 1005
 secgan Dryhtne lof, dóm-weorðinga
 engla þéodne. Hé þær ána sæt
 Ʒeohðum Ʒeómor in þám gnorn-hofe.
 Ʒeseh þá under swegle swæсне Ʒeféran,
 háliz hálizne; hyht wæs Ʒeniwad. 1010
 Árás þá tóƷénes, Gode þancode
 þæs þe hie onsunde æfre móston
 Ʒeséon under sunnan; sib wæs Ʒemáne
 þám þám Ʒebróðrum, blis edníwe;
 æghwæðer óðerne earne beþehte, 1015
 cyston hie and clypton; Criste wæron béƷen
 léofe on móde. Hie léoht ymbscán
 háliz and heofon-torht, hreðer innan wæs
 wynnum áwelled.

XI. Andrew and the Mermedonians.

(Andreas 1067—1184.)

Þá Ʒesammedon síde herizeas,
 folces frumgáras; tó þám fæstenne
 wærléasra werod wápnun cómon,
 hæðne hild-frecan, tó þæs þá hæftas ár 1070
 under hlin-scuwan hearm þrówedon.
 Wéndon and woldon, wiðerhycgende,
 þat hie on elþéodigum æt Ʒeworhton,
 weotude wiste; him séo wén Ʒeléah,
 syððan mid corðre carcernes duru 1075
 eorre æsc-berend opene fundon,
 onhliden hamera Ʒeweorc, hyrdas déade.
 Hie þá unhyðize eft Ʒecyrdon,
 luste belorene, láð-spell beran;
 sæƷdon þám folce þæt þær feorrcundra, 1080

elreordiȝra, æniȝne to lāfe
 in carcerne cwiene ne ȝemétton,
 ah þær heoro-dréoriȝe hyrdas lāȝon
 1085 gāsnne on gréote, gāste berofene
 fūȝra flāse-haman. Þá weard forht maniȝ
 for þām fær-spelle folces rāswa,
 hēan hyȝe-ȝeómor, hungres on wēnum,
 blātes béod-gastes; nyston beteran rād,
 þonne hie þá belidenan him to lif-nere
 1090 ȝeformedon; . . . duru-þeȝnum weard
 in æne tid eallum ætsomme
 þurh heard ȝelác hild-bedd stýred.

Ðá ic lungre ȝefræȝn léode tósomme
 burȝwaru bannan; beornas cómon,
 1095 wiȝȝendra þrát, wicgum gengan,
 on mearum módiȝe, mæðel-héȝende,
 ascum dealle. Þá was eall ȝeador
 to þām þing-stede þéod ȝesamnod;
 léton him þá betwéonum tán wisian
 1100 hwylene hira árest óðrum sceolde
 to fóddur-þeȝe feores onȝyldan;
 hluton hell-cræftum háðen-ȝildum,
 teledon betwinum. Ðá se tán ȝehwearf
 efne ofer ænne eald-ȝesiða,
 1105 sé was údweota eorla duȝode,
 heriȝes on óre; hraðe siððan weard
 fetor-wrāsnum fæst feores orwéna.

Cleopode þá collen-ferhð ceareȝan reorde,
 cwæð hé his sylfes sunu syllan wolde
 1110 on áht-ȝeweald, eaforan ȝeongne,
 lifes to lisse. Hie þá lác hraðe
 þeȝon to þance; þéod was oflysted,
 metes mód-ȝeómre; næs him to máðme wynn,
 hyht to hord-ȝestréonum; hungre wáron
 1115 þearle ȝefrátod, swa se þéod-sceada
 hréow riesode. Þá was rinc maniȝ,
 gúð-frec guma, ymb þæs ȝeongan feorh
 bréostum onbryrded. To þām beadu-láce
 was þæt wēa-tacen wide ȝefrēȝe,

geond þá burh bodad beorne manegum, 1120
 þæt hie þæs cnihtes cwealm cordre gesóhton
 dugude and geogode, dæl onfengon,
 lífes tó leofne. Hie lungre tó þæs,
 hæðene hearġ-weardas, here samnodon
 ceaster-warena; cyrm upp ástáh. 1125

Ðá se geonga ongann geómrán stefne,
 gehæfted for herize, hearm-léod galan,
 fréonda féa-sceaft friðes wilnian;
 ne mihte earm-sceapen áre findan,
 fréode æt þám folce, þe him feores wolde 1130
 ealdres geunnan; hæfdon æġlæcan
 sæcce gesóhte; sceolde sweordes eġ,
 scerp and scúr-heard, of sceaðan folme,
 fýr-mælum fāġ, feorh ácsigān.

Ðá þæt Andréa earmlic þúhte, 1135
 þéod-bealo þearlic tó geþolianne,
 þæt hé swá unscyldiġ ealdre sceolde
 lungre linnan. Wæs se léod-hete
 [þrist and] þroht-heard; þrymman sceócon
 módiġe maġu-þeġnas morðres on luste; 1140
 woldon áninga ellen-rófe,
 on þám hyse-beorðre heafolan gescénan,
 gárum áġétan. Hine Ġoð forstóð
 háliz of héhðo hæðenum folce;
 hét wápen wera, wexe ġelícost, 1145
 on þám orleġe eall formeltan,
 þý lás scyld-hatan sceððan mihton,
 eġle ondsacan, eġa þryðum.

Swá wearð álýsed of léod-hete
 geong of ġyrne. Ġode ealles þanc 1150
 dryhtna Dryhtne, þæs þe hé dóm ġifeð
 ġumena ġehwylcum þára þe ġeoce tó him
 séceð mid snytrum; þær bið symle ġearu
 fréod unhwílen þám þe hie findan cann.

Þá wæs wóp hæfen in wera burġum, 1155
 hlúd herizes cyrm, hréopon friccan,
 mændon meteléaste, méðe stódon
 hungre gehæfte. Horn-salu wunedon,

weste win-ræced, welan ne benohton
 beornas tó brúcanne on þá bitran tíð;
 zesæton searu-þancle sundor tó rúne
 erundu eahtizan; næs him tó éðle wynn.

1165 Frezū þá zelóme freca óðerne:
 "Ne hele sē þe hæbbe holde lære,
 on sefan snyttro. Nú is sæl cumen,
 þreá ormáte; is nú þearf micel
 þæt wé wisfæstra wordum hýran."

1170 þá for þære duzode deoful ætýwde,
 wann and wlitelás, hæfde wérizes híw.
 Ongan þá meldizan morþres brytta,
 hella-hinca, þone halzan wer,
 widerhycende, and þæt word zecwæð:
 "Hér is zeféred ofer feorne wez
 1175 æðelinga sum innan ceastre,
 elþeodizra, þone ic Andréas
 nemnan hérde; hé éow néon zesceód,
 þá hē áferede of fastenne
 manncynnes má þonne zemet wære.
 Nú zc maizon éade oneýð-dæda
 1180 wrecan on zewyrhtum; létað [wæpnes] spor,
 íren ecg-heard, ealdor-geard sceoran,
 fæzges feorh-hord; gáð fromlice
 þæt zc widerfeohhtend wizes zehnázan."

(1219—1310.)

1220 Æfter þám wordum cóm werod unnáte,
 lyswe lár-smeodas mid lind-zecrode,
 bóizsen-móde; báeron út hraðe
 and þám hálzan þær handa zebundon,
 siþþan zeypped was æðelinga wynn,
 and hie andweardne éazum meahton
 1230 zesian size-rófne. þær was secg maniz
 on þám wæl-wange wizes oflysted,
 léoda duzude; lýt sorgodon
 hwyle him þæt edléan æfter wurde.

1240 Héton þá lédan ofer land-sceare,
 þreaz-meozum léon. torn-zeníðian,
 swá hie hit frécnost, findan meahton.

Drōgon dēor-mōde æfter dūn-scræfum
 ymb stān-hleoðo, stearced-ferðe,
 efne swá wide swá wegas tó lāgon,
 enta ærgeweorc, innan burgum, 1235
 stræte stān-fāge. Storm upp aras
 æfter ceaster-hofum, cirm unlytel
 hæðnes heriges; wæs þæs hālzan lic
 sār-bennum soden, swáte bestémed,
 bān-hūs ábrocen, blód ýðum wéoll, 1240
 háton heolfre. Hæfde him on innan
 ellen untwéonde; wæs þæt ædele mód
 ásundrad fram synnum, þeah hé sáres swá feola
 déopum dolg-slegum dréogan sceolde.

Swá wæs ealne dæg oððæt æfen cóm 1245
 sige-torht swungen; sār eft gewód
 ymb þæs beornes bréost oð þæt beorht gewát
 sunne swegel-torht tó sete glídan.
 Læddon þá léode læðne gewinnan
 tó carcerne; hé wæs Criste swá þeah 1250
 léof on móde, him wæs léoht sefa
 háliz heortan néh, hyge unyðdre.

Ðá se hálza wæs under heolstor-scuwan
 eorl ellen-heard, ondlange niht
 searo-þancum beseted; snāw eorðan band 1255
 winter-geworpum; weder cōledon
 heardum hægel-scúrum; swylce hrim and forst,
 háre hild-stapan, hæleða éðel
 lucon, léoda zesetu; land wáron fréorig
 cealdum cyle-gicelum, clang wæteres þrym, 1260
 ofer éa-stréamas is brycgade
 blæce brim-ráde. Blíð-heort wunode
 eorl unforcúð elnes gemyndiz,
 þrist and þroht-heard in þrea-nédum
 winter-cealdan niht; nó on gewitte blon, 1265
 ácol for þý egesan, þæs þe hé ær ongann,
 þæt hé á dómlicost Dryhten herede,
 weordade wordum, oððæt wuldres gim
 heofon-torht onhlád. Ðá cóm hæleða þreat
 tó dære dimman ding, dugud unlytel, 1270

wadan wæl-ǣfre weorodes brehtme.
 Hæton út hræde aodeling lúdan
 in wraðra ǣweald wærfæstne hæled

1296 Dā þær ætýwde se atola gást,
 wráð wær-loǣa; wiǣend lárde
 for þam here-mægene helle dioful
 áwerǣed in wítum, and þæt word ǣcwæð:
 1300 “Sléað synnigne ofer seolfes múð,
 folces ǣwinnan, nú tó feala reordað.”

 þá wæs orleǣge eft onhræred
 níwan stefne; nið upp aras
 oþðæt sunne ǣwát tó sete glidan
 1305 under nißan næs; niht helmæde,
 brún-wann oferbráed beorǣas stéape,
 and se hálǣa wæs tó hofe læded,
 déor and dóm-ǣorn in þæt dimme ræced;
 sceal þonne in néad-cofan niht-lange fyrst
 1310 wærfæst wunian wie unsýfre.

XII. The miraculous flood.

(Andreas 1478—1546, 1569—1595).

 Hwæt, ic hwile nú háliges lære,
 léoð-ǣiddinga, lof þæs þe worhte
 1480 wordum wémde, wyrd undyrne,
 ofer mín ǣmet. Mycel is tó secganne,
 langsum leornung, þæt hé in life ádréaǣ
 eall æfter orde; þæt scel á-gléawra
 mann on moldan þonne ic mé tælige
 1485 findan on ferde, þæt fram fruman cunne
 eall þá earfedo þe hé mid elne ádréah,
 grimra gúða. Hwædre ǣit sceolon
 lýtlum sticcum léoð-worda dæl
 furður reccan. þæt is fyrn-sægen
 1490 hú hé worna feala wíta ǣðolode
 heardra hiida in þære hæðenan byriǣ.

 Hé be wealle ǣeseah wundrum fæste
 under sæl-wáǣe swéras unlýtle

stapulas standan, storme bedrifene,
 eald enta ȝeweorc. Hé wið áinne þiera 1495
 mihtig and mód-róf mæðel ȝehéde,
 wís, wundrum gléaw, word stunde áhóf:

“Ȝehér dú, marman-stán, Meotudes ræðum,
 fore þæs onsýne ealle ȝesceafte
 forhte ȝeweordað, þonne hie Fæder ȝeséoð 1500
 heofones and eorðan herizea mæste
 on middangeard mancynn sécan!
 Læt nú of þinum stapole stréamas weallan,
 éa infléde; nú þé Ælmihtig
 háteð, heofona Cyning, þæt ðú hræðlice 1505
 on þis fræte folc forð onsende
 wæter wid-rynig tó wera cwealme,
 ȝeofon ȝéotende. Hwæt, ðú golde eart,
 sinc-ȝife, sélra; on ðé sylf Cyning
 wrát, wuldres God, wordum cýðde 1510
 recene ȝerýno, and rihte é
 ȝetácnode on týn wordum,
 Meotud mihtum swið; Moyse sealde,
 swá hit sóðfæste syðþan héoldon
 módige maȝo-þeȝnas, máȝas síne, 1515
 god-fyrhte guman, Josua and Tobias.
 Nú þú miht ȝecnáwan þæt þé Cyning engla
 ȝefrætweode furður mycle
 ȝiofum ȝeár-dazum þonne eall ȝimma cynn
 þurh his hálige háes. Þú scealt hræde cýðan, 1520
 gif þú his ondȝitan ániȝe hæbbe.”

Næs þá word-latu wihte þon máre,
 þæt se stán tógán; stréam út áwéoll,
 fléow ofer foldan, fámige walcan
 mid árdæȝe eorðan þehton, 1525
 myclade mere-flód. Meodu-scerwen wearð
 æfter symbel-dæȝe; slæpe tóbrugdon
 searu-hæbbende; sund grunde onféng
 déope ȝedréfed; duȝuð wearð áfyrhted
 þurh þæs flódes fær; fæȝe swulton; 1530
 ȝeonge on ȝeofene guð-ræs fornam
 þurh sealtas swéȝ. þæt wæs sorg-byrðen

1520 biter béor-þegu; byrlas ne gáldon,
 ombelht-þegnas; þær wæs álcum zenōg
 fram dæges orde drync sóna gearu!
 Wéox wæteres þrym; weras cwánedon,
 eaide æsc-berend, wæs him út myne
 fléon fealone stréam, woldon feore beorgan,
 1540 tó dún-scræfum drohtað sécan,
 eorðan andwist. Him þæt engel forstód,
 sé þá burh oferbrægd blácan lize,
 hátan heado-wealme; hréoh wæs þærinne
 béatende brim; ne mihte beorna hlóð
 of þám faestenne fléame spówan;
 1560 wágas wéoxon, wadu hlynsodon,
 fluozon fýr-gnástas, flód ýðum wéoll.

1570 Þá þær Andréa orzéte wearð
 on ferhð-locan folces gebáero,
 þær wæs módiȝra [mægen] forbézed,
 wiȝendra þrym; wæter faðmedon,
 fléow firȝend-stréam, flód wæs on luste
 oppæt bréost oferstáȝ, brim weallende,
 1590 eorlum oð exle. Þá se ædeling hét
 stréam-fare stillan, stormas restan
 ymb stán-hleodu; stóp út hraede
 céne collen-ferð, carcern áȝeaf,
 gléaw-móð, Gode lóof. Him [wæs] gearu sóna
 1610 þurh stréam-ræce strát ȝerýmed;
 smolt wæs se siȝe-wang, symble wæs drýȝe
 folde fram flóde, swá his fót ȝestóp.

1630 Wurdón burg-ware bliðe on móde,
 ferhð-ȝeféonde. Þá wæs forð cumen
 ȝeoc æfter ȝyrne; ȝeofon swadrode
 þurh háliges háes, hlyst ýst forȝeaf,
 brim-rád gebád. Þá se beorz tóhlád,
 eorð-scræf eȝeslic, and þær in forlét
 flód faðnian; fealewe wágas,
 1650 ȝéotende ȝegrind, grund eall forswælȝ.
 Nalas hé þær ýðe áne bisencte,
 ah þæs weorudes eac þá wyrrestan,

fá folc-sceaðan fēowertýne
 gewiton mid þý wáge in forwyrð sceacan
 under eorðan grund.

1595

XIII. The Fates of the Apostles.

Hwæt, ic þysne sang sið-geómor fand
 on séocum sefan, samnode wide,
 hú þá ædelingas ellen cýðdon,
 torhte and tír-éadige. Twelfe wáeron,
 dáedum dóm-fæste, Dryhtne gecorene, 5
 léofe on life. Lof wide sprang,
 miht and márðo, ofer middangeard,
 þéodnes þegna, þrym unlytel.
 Hálgan héape hlyt wísode,
 þær hie Dryhtnes á déman sceoldon, 10
 reccan fore rincum. Sume on Rómebyrig,
 frame, fyrd-hwate, feorh ofgéfon
 þurh Nérónes nearwe searwe,
 Petrus and Paulus; is se apostolhád
 wide geweorðod ofer wer-þéoda. 15

Swylce Andréas in Achazia
 for Égias aldre genéðde;
 ne þreodode hé fore þrymme ðéod-cyninges
 ániðes on eorðan, ac him éce gecéas
 langsumre lif, léoht unhwílen, 20
 syþþan hilde-heard, heriges byrhtme,
 æfter gúð-plegan zealzan þeahte.

Hwæt, wé éac gehýrdon be Jóhanne
 á-gléawe menn ædelo reccan;
 sé manna wæs, mine zefráge, 25
 þurh cnéorisse Criste léofast
 on weres háde, syððan wuldres Cyning,
 engla ord-fruma, eorðan sóhte,
 þurh fámnan hrif, fæder mancynnes.
 Hé in Effesia ealle þrage 30
 léode lærde; þanon lifes weg
 síðe zesóhte, sweðle dréamas,

beorhtne bold-welan. Næs his bróðor læt,
 sides sǎne, ac ðurh sweordes bite
 35 mid Júdeum Jácób sceolde
 fore Hérode ealdre gedælan,
 feorh wið flásce. Philipus wæs
 mid Asséum; þanon éce lif
 þurh róde cwealm ricene zesóhte,
 40 syððan on galgan in ġearapolim
 áhangen wæs hilde-corðre.

Húru wide wearð wyrd undyrne,
 þæt tó Indéum aldre zelædde
 beadu-craeftiġ beorn, Bartholaméus;
 45 þone heht Astrias in Albáno,
 háðen and hyġe-blind, héafde benéotan,
 forðan hé ðá háðen-ġild hýran ne wolde,
 wiġ weorðian; him wæs wuldres dréam,
 lif-wela léofra þonne þás léasan godu.

50 Swylce Thomas éac þriste zenéðde
 on Indéa óðre dælas,
 þær manegum wearð mód onlihted,
 hiġe onhyrded, þurh his hálġiġ word;
 syððan collen-ferhð cyninges bróðor
 55 áwehte for weorodum wundor-craefte,
 þurh Dryhtnes miht, þæt hé of deaðe áras,
 ġeong and gúð-hwæt, and him wæs Gad nama;
 and ðá þám folce feorh ġesealde
 sín æt sæcce, sword-ræs fornam
 60 þurh háðene hand, þær se hálġa ġecrang,
 wund for weorudum; þonon wuldres léoht
 sáwle zesóhte siġores tó léane.

Hwæt, wé þæt ġehýrdon þurh hálġe bec,
 þæt mid Sigelwarum sóð yppe wearð,
 65 dryhtlic dóm Godes; dæges ór onwóc,
 léohtes zeléafan; land wæs ġefælsod
 þurh Mathéus máre lǎre;
 þone hét Irtacus ðurh yrne hyġe,
 wæl-réow cyning, wæpnum áswebban.

70 Hýrdon wé þæt Jácób in Jerusalem
 fore sácerdum swilt þrowode;

ðurh stenges sweng stíð-mód ȝecrang
 éadig for æfestum; hafað nú éce lif
 mid wuldor-cining, wíges tó léane.

Náeron ðá twéȝen tohtan sáene, 75
 lind-ȝeláces; land Perséa

sóhton síð-fromé, Simon and Thaddeus,
 beornas beadu-rófe; him wearð bám somod
 án ende-dæȝ; ædele sceoldon

ðurh wæpen-hete weorc þrówigan, 80
 siȝe-léan sécan, and þone sóðan ȝeféan,

dréam æfter déaðe, þá ȝedæled wearð
 lif wið líce, and þás lánan ȝestréon,
 idle áht-welan ealle forhogodan.

Ðus ðá æðelingas ende ȝesealdon, 85

twelf til-módiȝe; tír unbráecne
 wéȝon on ȝewitte wuldres þeȝnas.

XIV. Juliana refuses to wed Heliseus.

(Juliana 1—116.)

Hwæt! we ðæt hýrdon hæled eahtian,
 dēman dæd-hwate, þæt in dazum zelum
 Maximianes, se zeond middangeard
 ariēas cyning ehtnyse ahof,
 5 cwealde Cristne men, circan fylde,
 zēat on gras-wong God-hergendra,
 hæpen hild-fruma, hāligra blōd
 ryht-fremmendra. Wæs his rice brād,
 wīd and weorðlic ofer wer-þeode
 10 lýtenua ofer ealne yrmenne grund.
 Fóron æfter burgum, swá hé biboden hæfde,
 þe znas þryðfulle; oft hie þræce rærdon
 dædum zedwolene, þá þe Dryhtnes æ
 féodon þurh firen-cræft; féondscype rærdon,
 15 hófon hæpen-zield, hāzge cwelmdon,
 bréotun bōc-cræftze, bærndon zecorene,
 gæston Godes cempan gære and lize.

Sum wæs æht-weliḡ æþeles cynnes
 rice zeréfa, rondburgum wéold,
 20 eard weardade; oftast symle
 in þære ceastre Commédia
 héold hord-zestreon. Oft hé hæpen-zield
 ofer word Godes wéoh zesóhte
 néode zeneahhe. Wæs him noma cenned
 25 Héli séus, hæfde ealdordóm
 micelne and mærne. Ðá his mód ongon
 fæmnan lufian (hine fyrwet bræc)
 Júlíanan. Hio in gæste bær
 hāzge tréowe, hogde zeorne,
 30 þæt hire mægðhād mána zehwylces
 fore Cristes lufan clæne zehéolde.

Ðá wæs sio fæmne mid hyre fæder willan
 welegum biweddad; wyrd ne ful cūpe,
 fréondrádenne hú héo from hogde,
 35 zeong on gæste; hire wæs Godes eḡsa

mára in gemyndum, þonne eall þæt málþrum-gesteald,
þe in þæs æþelinges áhtum wunade.

Þá wæs se weliga þæra wif-gifta
gold-spédig guma, georn on móde,
þæt him mon fromlicast fámnan gezyrede 40
brýd tó bolde. Héo þæs beornes lufan
fæste wiðhogde, þeah þe feoh-gestréon
under hord-locan hyrsta unrin
áhte ofer eorþan; héo þæt eal forseah,
and þæt word acwæð on wera menzu: 45

“Ic þe mæg gesecgan, þæt þú þec sylfne ne þearft
swiþor swencan, gif þú sóðne Gód
lufast and zelýfest and his lof rárest,
onziestet gæsta hléo: ic béo gearo sóna
unwáclíce willan þines. 50

Swylce ic þe secge, gif þú tó sámrán gode
þurh deofol-zield dáde biþencest,
háetst háþen-wéoh, ne meahst þú habban mec
ne zeþréatian þe tó zesinigan:
Náfre þú þæs swiðlic sár zezearwast 55
þurh háestne nið heardra wíta,
þæt þú mec onwende worda þissa.”

Ðá se æþeling wearð yrre zebolzen
fíren-dáedum fáh, zehýrde þære fámnan word,
hét ðá zefetigan fereðd snelle 60
hréoh and hyge-blind háligre fæder
recene tó rúne. Reord up ástáz,
siþþan hý tógædre gáras hlændon,
hilde-þremman: háðne wáron bézen
synnum séoce, swéor and áþum. 65

Ðá reordode rices hyrde
wið þære fámnan fæder, frécne móde
darað-hæbbende: “Mé þín dohtor hafað
zeýwed orwyrðu! héo mé on án sazað,
þæt héo mæg-lufan mínre ne zýme, 70
fréonðrádenne. Mé þá fracedu sind
on mód-sefan máste weorce,
þæt héo mec swá torne téle zerahte
fore þissum folce, hét mé fremðne god

ofer þá ópre, þe wé ár cūþon,
 weium weorþian, wordum lofian,
 on hyge hergan oþþe hie nabban.”

Ʒesweare þá swið-ferð swéor æfter worde,
 þære fémnan fæder, ferð-locan onspéon:

“Ic þæt Ʒeswerge þurh sóð godu,
 swa ic are æt him áfre finde
 oþþe, þéoden, æt þé þíne hylðu
 win-burġum in, Ʒif þás word sind sóþ,
 monna léofast, þe þú mé saġast,
 þæt ic hý ne spariġe, ac on spild Ʒiefe,
 þéoden mæra, þé tó Ʒewealde!
 Dem þú hie tó deaþe, Ʒif þé Ʒedafen þince,
 swá tó life læt, swá þe léofre sý.”

Éode þá fromlice fémnan tó spræce
 áuræd and yre-þweorġ, yrre Ʒebolġen,
 þær hé glæd-móð Ʒeonge wiste
 wic weardian. Hé þá worde cwæð:

“Ðú eart dohtor mín séo dýreste
 and séo swéteste in sefan mínum,
 ánge for eorþan, míra éaġna léoht,
 Júliána! Þú on Ʒeaþe hafast
 þurh þín orleġu unbiþyrfe
 ofer witena dóm wísan Ʒefongen;
 wiðsæcest þú tó swiþe sylfre rádes
 þinum brýd-guman, se is betra þonne þú,
 æþelra for eorþan, áht-spédiġra
 feoh-ġestréona: hé is tó fréonde góð.
 Forþon is þæs wyrþe, þæt þú þæs weres friġe,
 éce éad-lufan, án ne forlæte.”

Him þá séo éadġe áġeaf andsware
 Júliána (hío tó Gode hæfde
 fréondrádenne fæste Ʒestaþelad):
 “Náfre ic þæs þéodnes þatian wille
 mæġrádenne, nemne hé mæġna God
 Ʒeornor bigonge, þonne hé ġen dyde,
 lufiġe mid lácum þone þe léoht Ʒescóp,
 heofon and eorðan and holma bigong,
 eodera ymbhwyrft. Ne mæġ hé elles mec

bringan tó bolde; hé þá brýd-lufan
 sceal tó óþerre áht-gestealdum 115
 idese sécan: nafað hé ániȝe hér."

XV. Juliana tortured, imprisoned, and visited by a fiend.

(Juliana 158—188, 225—251.)

Hý þá þurh yrre Affricanus
 fæder fæmnan áȝeaf on féonda ȝeweald
 Héliséo. Hé in áeringe 160
 ȝelædan hét æfter léohtes cyme
 tó his dóm-setle. Duȝuð wáfade
 on þære fæmnan wlite, folc eal ȝeador.

Hý þá se æðeling árest grétte,
 hire brýd-guma, bliþum wordum: 165
 "Mín se swétesta sunnan scíma,
 Júliána! hwæt þú glæm hafast,
 ȝinfæste ȝiefe, ȝeoȝuðhádes blæd!
 ȝif þú godum ússum ȝén ȝecwémest
 and þé tó swá mildum mund-byrd sécest, 170
 hylde tó hálȝum, béoð þé áhylded fram
 wráþe ȝeworhtra wíta únrim,
 grimra ȝyrna, þe þé ȝeȝearwad sind,
 ȝif þú onsecgan nelt sóþum ȝieldum."

Him séo æþele mæg áȝeaf andsware: 175
 "Næfre þú ȝeþréatast þínum béotum
 ne wíta þæs fela wráðra ȝeȝearwast,
 þæt ic þéodscype þínne lufie,
 búton þú forlæte þá léasinga
 wéoh-weorðinga, and wuldres God 180
 onȝyte gléawlice, ȝásta Scyppend,
 Meotud mon-cynnes, in þæs meahum sind
 á bútan ende ealle ȝesceafta."

Ðá for þám folce frécne móde
 béot-wordum spræc, bealȝ hine swíþe 185
 folc-áȝende and þá fæmnan hét

þurh mid-wræce nacode þennan
and mid sweopum swingan synna léase.

230 Da þam fole-toȝan fracuðlic þúhte,
þæt hé ne meahhte mód oncyrran,
fémnan foreþonc. Hé bi feaxe hét
áhón and áhebban on héanne béam,
þær séo sun-sciene sleȝe þrówade,
235 sace sin-grimme siex tida dæȝes,
and hé ádre hét eft ásettan
láð-ȝeniðla and ȝeládan bibéad
tó carcerne. Hyre wæs Crístes lof
in ferð-locan fæste biwunden,
240 milde mód-sefan, mæȝen unbrice.

Da wæs mid clústre carcerne duru,
behliden, homra ȝeweorc; háliȝ þær inne
wærfest wunade. Symle héo wuldor-cyning
herede æt heortan, heofon-ríces God,
245 in þam nýd-cleofan, Nergend fíra,
heolstre bihelmad; hyre wæs háliȝ ȝæst
sin-ȝal ȝesið. Da cwóm sémninga
in þæt hlin-ræced hæleða ȝewinna
yfeles andwis; hæfde engles híw
250 ȝléaw ȝyrn-stafa; ȝæst-ȝeniðla,
helle hæftling, tó þære hálgan spræc:
“Hwæt dréogest þú, séo dýreste
and séo weorþeste Wuldor-cyninge,
Dryhtne ússum? Dé þes déma hafað
255 þá wyrrestan witu ȝeȝearwad,
sár endeléas, ȝif þú onsecgan nelt
ȝléaw-hycȝende and his godum cwéman.
Wes þú on ofeste, swá hé þec út heonan
lédan hâte, þæt þú lác hraþe
onsege siȝor-tífr, ár þec swylt nime
déd fore dugude. Þý þú þæs déman scealt,
260 ead-hrodiȝ miȝ, yrre ȝedýȝan.”

XVI. The Martyrdom of Juliana.

(Juliana 563—606, 635—695.)

Ðá cwóm engel Godes
fræt wum blīcan and þæt fȳr tóscéaf,
ȳefrēode and ȳefrēoðade fācnes clāene, 565
leahtra léase, and þone líȳ tówearp
heoro-ȳiferne, þær séo hálȳe stód,
mæȳða bealdor, on þām midle ȳesund.

Þæt þām welȳan wæs weorc tó þolian,
þær hé hit for worulde wendan [ne] meahte; 570
sóhte synnum fāh, hú hé sārlicast
þurh þá wyrrestan witu meahte
feorh-cwale findan. Næs se féond tó læt,
se hine ȳelārde, þæt hé læmen fæt
biwyrcean hét wundor-cræfte, 575
wȳȳes wómum and wudu-béamum,
holte bihlāenan. Ðá se [hearda] bibéad,
þæt mon þæt lám-fæt léades ȳefylde,
and þá onbærnan hét bæl-fȳra mæst,
ād onāelan; se wæs æȳhwonan 580
ymbboren mid brondum; bæð hāte wéol.

Hét þá ofestlice, yrre ȳebolȳen,
leahtra léase in þæs léades wylm
scūfan bútan scyldum. Þá tóscaden wearð
líȳ tólȳsed: léad wide sprong 585
hát heoro-ȳifre. Hæleð wurdon ácle
árásad for þȳ rāse; þær on rīme forborn
þurh þæs fȳres fnæst fif and hundseofontȳ
hæðnes herȳes. Ðá ȳén sío hálȳe stód
unȳewemde wlite; næs hyre wlóh ne hræȳl, 590
ne feax ne fel fȳre ȳemāled,
ne líc ne leoþu. Héo in líȳe stód
æȳhwæs onsund, sæȳde ealles þonc
dryhtna Dryhtne. Þá se déma wearð
hréoh and hȳȳe-grim, ongon his hræȳl teran; 595
swylce hé grennade and gristbitade,
wédde on ȳewitte swá wilde déor,
grymetade ȳealȳ-mod and his godu tælde,
þæs þȳ hȳ ne meahtun mæȳne wiþstondan

wifes willan. Was seo wuldres mæg
 annod and unforht eafoda gemyndig,
 Dryhtnes willan. Ða se deama het
 aswebban sorg-cearig þurh sweord-bite
 on hyge halge, heafde binéotan
 Criste gecorene; hine se cwealm ne þeah,
 sibban he þone sintan furþor cufe.

Ða was gelæded londmearce neah
 and to þære stowe, þær hie stearc-ferþe
 þurh cumbol-hete cwellan þóhtun.
 Ongon heo þa laran and to lofe trymman
 fole of firenum and him frófre gehét,
 40 weg to wuldre, and þæt word acwæð:
 "Gemunad wigena wyn and wuldres þrym,
 háligra hyht, heofon-engla God!"
 Hé is þæs wyrðe, þæt hine wer-þeode
 and eal engla cynn up on roderum
 45 herzen, héah-mægen, þær is help ðelong
 éce to ealdre, þám þe ágan sceal.
 Forþon ic léof weorud laran wille
 ú-fremmende, þæt ge éower hús
 gefestniþe, þý læs hit fér-blædum
 50 windas tóweorpan: weal sceal þý trumra
 strong wiþstandan storma scúrum,
 leahtra gehygdum! Ðe mid lufan sibbe
 léohhte geléafan to þám lifgendan
 stáne stið-hýdþe stapol fæstniad,
 55 sóðe tréowe and sibbe mid éow
 healdad æt heortan, halge rúne
 þurh módes myne! Þonne éow miltse giefeð
 fæder ælmihtig, þær ge [frófre] águn
 æt magna Gode máste þearfe
 æfter sorg-stafum: forþon ge sylfe nyton
 útgong heonan, ende lifes.
 Wærlíc me þinceð, þæt ge wæccende
 wið hettendra hilde-wóman
 wearde healden, þý læs éow wiþerfeoh tend
 wegæs forwyrnen to wuldres byrig.
 Biddað bearn Godes, þæt mé Breþo engla

Meotud mon-cynnes, milde geweorþe,
 sigora sellend! Sibb sý mid éowic,
 symle sóþ lufu!" Ðá hyre sáw(o)l wearð
 álæded of lice tó þám langan geféan 670
 þurh sweord-sleze.

Þá se syn-scaþa
 tó scipe sceoh-mód sceaþena þréate
 Héliséus ég-stréam sóhte,
 léolc ofer lazu-flód longe hwile
 on swon-ráde. Swylt ealle fornom 675
 seega hlóþe and hine sylfne mid,
 éar þon hý tó lande zeliden hæfdon,
 þurh þearlic þréa. Þær þritiz wæs
 and féowere éac feores onsóhte
 þurh wázes wylm wigena cynnes, 680
 héane mid hláford; hróþra bidæled,
 hyhta léase, helle sóhton.

Ne þorftan þá þegnas in þám þýstran hám,
 séo zenéat-scolu in þám néolan scræfe,
 tó þám frum-gære feoh-gestealda 685
 witedra wénan, þæt hý in win-sele
 ofer béor-setle béagas þégon,
 æpplede gold.

Ungelice wæs
 læded lof-songum lic háligre
 micle mæzne tó mold-græfe, 690
 þæt hý hit gebróhton burzum in innan,
 síd folc micel: þær siððan wæs
 géara gongum Godes lof hafen
 þrymme micle of þisne dæg
 mid þéodscipe. 695

XVII. Barbarians attack the Roman Empire.

(Elene 1—68.)

Þá wæs ágangen geara hwyrfum
 tú hund and þreo geteled rimes,
 swylce þritig eac þing-gemearces,
 wintra for worulde, þæs þe wealdend God
 ácenned wearð, cyninga wuldor,
 in middan gearde þurh mennisc heo(w),
 sóðfastra léoht; þá wæs syxte gear
 Constantines cáserdómes,
 þæt hé Rómwara in rice wearð
 10 áhaefen hild-fruma tó here-téman.

Wæs se lind-hwata léod-gebyrga
 eorlum árfæst, æðelinges wéox
 rice under roderum; hé wæs riht cyning,
 gúð-weard gumena. Hine God trymede
 15 mærdum and mihtum, þæt hé manegum wearð
 geond middan gearde mannum tó hróðer,
 wer-þeodum tó wræce, syððan wápen áhóf
 wið het(t)endum. Him wæs hild boden,
 wíges wóma; werod samnodan,
 20 Húna léode and Hréðgotan,
 fóron fyrd-hwate Francan and Húzas.
 Wáeron hearde weras [hilde gefýsde],
 gearwe tó gúðe; gáras líxtan,
 wriðene wæl-blencan; wordum and bordum
 25 hófon here-cumbol. Þá wáeron hearingas
 sweotole zesamnod and eal [sib] zeador.

Fór folca gedryht, fyrd-léoð.ágól
 wulf on wealde, wæl-rúne ne máð
 úrig-feðera, earn sang áhóf
 30 láðum on láste. Lungre scynde
 ofer burg-geatu beadu-þréata mást
 herzum tó hilde, swylce Húna cyning
 ymsittendra áwer meahte
 ábannan tó beadwe byrn-wígendra.

Fór fyrda máest, féðan trymedon 35
 eored-cestum, þæt on æl-fylce
 deareð-lácende on Dánúbie
 stærced-fyrhðe stæðe wicedon,
 ymb þæs wæteres wylm werodes breahmte;
 woldon Rómwara rice zeppringan, 40
 herzum áhýðan.

Þær wearð Húna cyme
 cūð ceasterwarum. Þá se cásere heht
 onzéan gramum gúð-zelæcan
 under earh-fære ofstum myclum
 bannan tó beadwe, beran út þræce 45
 rincas under roderum. Wáeron Rómware,
 secgas siže-rófe sóna zezearwod
 wæpnum tó wize, þeah hie werod lásse
 hæfdon tó hilde, þon(n)e Húna cining
 ridon ymb rófne. Þonne rand dynede, 50
 camp-wudu clynede; cyning þréate fór,
 herze tó hilde; hrefen uppe gól,
 wan and wæl-fel; werod wæs on tyhte,
 hléopon horn-boran, hréopon friccan;
 mearh moldan træd; mægen samnode, 55
 cæfe tó céase.

Cyning wæs áfyrhted,
 egsan zeaclad, siððan elþéodize,
 Húna and Hréða here scéawode,
 ðæt hé on Rómwara rices ende
 ymb þæs wæteres stæð werod samnode, 60
 mægen unrime. Módsorge wæg
 Rómwara cyning, rices ne wénde
 for werodléste; hæfde wizena tó lýt,
 eaxl-zestealna wið ofer-mæzene,
 hrór(r)a tó hilde. Here wicode, 65
 eorlas ymb æðeling éz-stréame néah
 on néaweste nihtlangne fyrst,
 þæs þe hie féonda zefær fyrrest zeségon.

XVIII. The Vision and Victory of Constantine.

(Elene 69—147.)

10 þá wearð on slæpe sylfum ætýwed
 þám cæsere, þær hé on cordre swæf,
 siȝe-rófum ȝeseȝen swefnes wóma;
 þúhte him wlite-scýne on weres háde,
 hwit and hiw-beorht hæleþa náthwyle
 20 ȝeýwed ánlícra, þonne hé ár odde sið
 ȝeséȝe under swegle. Hé of slæpe onbrægd,
 eofur-cumble beþeahlt. Him se ár hraðe,
 wlitig wuldres boda, wið þingode
 and be naman nemde; niht-helm tóglád.

30 “Constantínus, heht þé cyning engla,
 wyrda Wealdend wære béodan,
 duguda Dryhten. Ne ondræd þú ðé,
 ðeah þé elþeodige eȝesan hwópan,
 heardre hilde! þú tó heofenum beseoh
 on wuldres weard: þær ðú wraðe findest,
 40 siȝores tácen!” Hé wæs sóna ȝearu
 þurh þæs hálȝan hæses, breder-locan onspéon,
 up lócade, swá him se ár ábéad,
 fæle friðo-webba. Ȝeseah hé frætsum beorht
 wlitig wuldres tréo ofer wolena hróf,
 50 golde ȝe(g)lenged: ȝimmas líxtan.
 Wæs se bláca béam bóc-stafum áwriten
 beorhte and léohte: “Mid þýs béacne ðú
 on þám frécnan fáere feond oferswiðesð,
 ȝeletest lād werod.” þá þæt léoht ȝewát,
 65 up siðode and se ár somed
 on clænra ȝemang. Cyning wæs þý bliðra
 and þe sorȝ-léasra, secȝa aldor,
 on fyrhð-sefan þurh þá fæȝeran ȝesyhð.

Heht þá onlice ædelinga hléo,
 100 beorna béag-ȝifa, swá hé þæt béacen ȝeseah,
 heria hild-fruma, þæt him on heofonum ár
 ȝeýwed wearð, ofstum myclum
 Constantínus Crístes róde,
 tír-éadiȝ cyning, tácen ȝewyrcean.

Heht þá on úhtan mid ær-dæge 105
 wiġend wreccan and [tó] wápen-þræce
 hebban heoru-cumbul and þæt hálige tréo
 him beforan ferian, on féonda ġemang
 beran béacen Godes. Býman sungon
 hlúde for herġum; hrefn weorces ġefealh 110
 úriġ-feðra, earn sið beheold
 wæl-hréowra wiġ, wulf sang áhóf
 holtes ġehléða: hild-eġesa stód.
 Þær wæs borda ġebrec and beorna ġeþrec,
 heard hand-ġeswing and herġa cring, 115
 syððan héo earh-fære árest méttan.
 On þæt fáġe folc flána scúras,
 ġáras ofer ġeolo-rand on gramra ġemang
 het(t)end heorugrimme hilde-nádran
 þurh fingra ġeweald forð onsendan. 120
 Stópon stið-hýdige, stundum wræcon,
 bræcon bord-hré(o)ðan, bil in dufan,
 þrungon þrac-hearde. Þá wæs þúf hafan,
 seġn for swéotum, siġe-léoð galen;
 ġylden ġríma, ġáras líxtan 125
 on here-felda; hæðene crungon,
 féollon friðe-léase. Fluġon iastæpes
 Húna léoda, swá þæt hálige tréo
 áráran heht Rómwara cýning
 heaðo-fremmente. Wurdon hearingas 130
 wide tówrecene; sume wiġ fornam;
 sume unsófte aldor ġeneredon
 en þám here-siðe; sume healf-cwice
 fluġon on fæsten and feore burgon
 æfter stán-clifum, stede weardedon 135
 ymb Danubie; sume drenc fornam
 on laġo-stréame lífes æt ende.

Ðá wæs módiġra mæġen on luste,
 éhton elþéoda oð þæt áfen forð
 fram dæges orde: daroð, æsc fluġon, 140
 hilde-nádran. Héap wæs ġescýrded
 láðra lind-wered. Lýt-hwón becwóm
 Húna herġes hám eft þanon.

210 þá wæs zesýne, þæt siȝe forȝeaf
 Constantino cyning ælmihtig
 at þam dag-weorce dóm-weorðunga,
 rice under roðerum þurh his róde tréo.

XIX. Helena's Voyage.

(Elene 212—275.)

215 þá wæs Cristes lof þam cásere
 on ferð-sefan, forð ȝemyndig
 ymb þæt máere tréo, and þá his módor hét
 féran flód-weȝe folca þréate
 220 tó Júdeum, ȝeorne sēcan
 wiȝena þréate, hwær se wuldres béam
 háliz under hrúsan hýded wære,
 ædel-cyninges ród. Elene ne wolde
 225 þæs sið-fates sēne weorðan,
 ne ðæs wil-ȝifan word ȝehyrwan,
 hiere sylfre suna, ac wæs sóna ȝearu
 wif on will-sið, swá hire weoruda helm,
 byrn-wiȝendra, beboden hæfde.

230 Ongaþ þá ofstlice eorla menȝu
 tó flote fýsan. Fearð-hengestas
 ymb ȝeofenes stæð ȝearwe stódon,
 sælde sá-mearas sunde ȝetenge.
 235 Ðá wæs orcnáwe idese sið-fæt,
 siððan wáȝes welm werode zesóhte.
 þær wlanc manig æt Wendel-sē
 on stæðe stódon; stundum wrácon
 ofer mearc-paðu mæȝen after óðrum,
 and þá ȝehlódon hilde-sercum,
 240 bordum and ordum, byrn-wiȝendum,
 werum and wifum wáȝ-hengestas.

245 Léton þá ofer fifel-wáȝ fámize scriðan,
 bronte brim-þis(s)an; bord oft onféng
 ofer éar-ȝeblond ýða swengas;
 250 sið æwinsæde. Ne hýrde ic sið ne ær

on éz-stréame idese lædan
 on mere-stræte mægen fæg(e)rre.
 Þær meahte gesion, sé ðone sið behéold,
 breacan ofer bæð-weg, brim-wudu snyrzan
 under swellingum, sáw-mearh plegean, 245
 wadan wæg-flotan. Wiġan wáeron bliðe,
 collen-ferhðe: cwén siðes zefeah.

Syþþan tó hýðe hringed-stefnan
 ofer laġo-fæsten zeliden hæfdon
 on Créca land, céolas léton 250
 sæt sáw-fearoðe sunde bewrecene,
 ald ýð-hofu oncrum fæste
 on brime bídan beorna zepinges,
 hwon(n)e héo sío gúð-cwén gumena þréate
 ofer eást-wegas eft zesóhte. 255

Ðær wæs on eorle éð-zesýne
 brozden byrne and bill zecost,
 zeatolic gúð-scrúd, grím-helm maniġ,
 ánlíc eofor-cumbul. Wáeron æsc-wiġan,
 secggas ymb siġe-cwén siðes zefýsde. 260

Fyrd-rincas frome fóron on luste
 on Créca land cáseres bodan,
 hilde-rincas hyrstum zewerede.
 Þær wæs zesýne sinc-ġim locen
 on þám here-þréate, hláfordes ġifu. 265
 Wæs séo éad-hrédige Elena zemyndiġ,
 þríste on zepance þéodnes willan,
 zeorn on móde, þæt hio Júdeas
 ofer here-feldas héape zecoste
 lind-wiġendra land zesóhte, 270
 secga þréate; swá hit siððan zelamp
 ymb lýtel fæc, þæt ðæt léod-mægen,
 gúð-rófe hæleþ, tó Hierusalem
 cwómon in þá ceastre corðra máste,
 eorlas æsc-rófe mid þá æðelan cwén. 275

XX. The Speech of Judas.

(Elene 417—535.)

þá þær for eorlum án reordode
 ȝidda ȝearo-snotor, ðám wæs Júdas nama,
 wordes craeftiȝ: “Íc wát ȝeare,
 420 þæt hio wile sécan be ðám siȝe-béame,
 on ðám þrówode þéoda waldend
 eallra gnyrnra léas, Godes áȝen bearn,
 þone forȝcyldne eofota ȝehwylces
 þurh hete hénġon on héanne béam
 425 in fyrn-daȝum fæderas ússe.
 þæt wás þréalic ȝeþóht! Nú is þearf mycel,
 þæt wé fæstlíce ferhð staðelien,
 þæt wé ðas mordres meldan ne weorðen,
 hwær þæt hálige trio beheled wurde
 430 æfter wíȝ-þræce, þý læs tóworpen sien
 fród fyrn-ȝewritu, and þá fæderlican
 láre forleten! Ne bið lang ofer ðæt,
 þæt Israhela æðelu móten
 ofer middangeard má ricsian,
 435 á-craeft eorla, ȝif ðis yppe bið.
 Swá þá þæt ilce ȝiô mín yldra fæder
 siȝe-róf sæȝde, þám wæs Sachius nama,
 fród fyrn-wiota fæder(e) mínum,
 [þám wæs Símon nama, swásum] eaferan;
 440 wende hine of worulde, and þæt word ȝecwæð:
 “Ȝif þé þæt ȝelimpe on lifdaȝum,
 þæt dú ȝehýre ymb þæt hálige tréo
 fróde frignan and ȝeflitu ráran
 be ðám siȝe-béame, on þám sóð-cyning
 445 áhangen wæs, heofon-rices weard,
 eallre sybbe bearn, þonne þú snúde ȝecýð,
 mín swás sunu, ár þec swylt nime!
 Ne mæȝ áfre ofer þæt Ebréa þéod,
 rád-þeahtende ríce healdan,
 450 duȝoðum wealdan, ac þára dóm leofað,
 and hira dryhtscipe [déorlice bið]
 in woruld weorulda willum ȝefylled,
 ðe þone áhangnan cyning heriaþ and lofiað.’

Þá ic fromlíce fæder(e) mínum,
 ealdum á-witan, ágeaf andsware: 455
 “Hú wolde þæt geweorðan on woruld-ricē,
 þæt on þone hálzan handa sendon
 tó feorh-lege fæderas ússe
 þurh wráð gewitt, gif hie wiston ár,
 þæt hé Crist wære, cyning on roderum, 460
 sóð sunu Meotudes, sawla nergend?”

Ðá mé yldra mín ágeaf andsware
 fród on fyrhðe, fæder reordode:

“Onzít, guma zinga, Godes héah-mægen,
 Nergendes naman! Sé is nið(ð)a gehwám 465
 unásecgendlic, þone sylf ne mæg
 on mold-wege man áspyrizean.
 Néfre ic þá zeþeahte, þe þeos þeod ongan,
 sécan wolde, ac ic symle mec
 áscéd þára scylda, nales sceame worhte 470
 gáste mínum. Ic him zeorne oft
 þæs unrihtes andsæc fremede,
 þonne údweotan áht bisæton,
 on sefan sóhton, hú hie sunu Meotudes
 áhéngon, helm wera, hláford eallra 475
 engla and elda, æðelust bearna.

Ne meahton him swá disize deað oðfæstan
 weras wonsælige, swá hie wendon ár,
 sárum settan, þeah hé sume hwile
 on galzan his gást onsende, 480
 sige-bearn Godes. Þá siððan wæs
 of róde áhæfen rodera wealdend,
 eallra þrymma þrym, þreo niht siððan
 in byrgenne bídende wæs
 under þeoster-locan, and þá þý þridðan dæg 485
 ealles léohtes léoht lifzende áras,
 ðeoden engla, and his þeznum [hine]
 sóð sigora fréa seolfne zeywde,
 beorht on blæde.

Þonne bróðor þin
 onféng æfter fyrste fulwihtes bæð, 490
 léohtne zeléafan. Þá for lufan Dryhtnes

Stephanus was stánun worpod,
 ne geald hē yfel yfele, ac his eald-féondum
 þingode þroht-he(a)rd, bæd þrym-cyning.
 400 þæt hē him þa wēa-diēd tō wræce ne sette,
 þæt h(in)e for afstum unscyldigne,
 synna léasne, Sāwles lārum
 féore beræddon, swā hē þurh féondscipe
 tō cwale monize Cristes folces
 500 dēmdē tō deāþe. Swā-þeah him Dryhten eft
 miltse gefremede, þæt hē manegum [wearð]
 folca tō frófre, syððan him frymða God,
 nið(ð)a Nerzēnd naman oncyrde,
 and hē syððan wæs sanctus Paulus
 505 be naman hāten, and him nēnig wæs
 æ-lārendra óðer betera
 under swezles hléo syðþan æfre,
 þāra þe wif óððe wer on woruld cendan,
 þeah hē Stéphanus stánun hehte
 510 abrotan on beorge, bróðor þinne.

Nū ðú meht gehýran, hæleð mín se léofa,
 hū árfæst is ealles Wealdend,
 þeah wē ábylgð wið hine oft gewyrren,
 synna wunde, gif wē sóna eft
 515 þāra bealu-dáda bóte gefremmaþ
 and þæs unrihtes eft geswícaþ.
 Fordan ic sóðlice and mín swæs fæder
 syðþan zelýfdon .[þissum léof-spelle],
 þæt geþrówade eallra þrymma God,
 520 lífes láttíow, láðlic wíte
 for oferþearfe ilda cynnes.
 Fordan ic þe lāre þurh léod-rúne,
 hyse léofesta, þæt ðú hosp-cwide,
 æfst ne eofulsæc æfre ne fremme,
 525 grimne geazncwide, wið Godes bearne!
 Þonne ðú zeearnest, þæt þe bið ece lif,
 sélust siže-léana, seald in heofonum."

Ðus mec fæder mín on fyrn-dazum
 unweaxenne wordum lārde,
 530 sépte sóð-cwidum, þám wæs Sýmon nama,

guma gehðum fród. Nú ge geara cunnon,
 hwæt éow þæs sélest on sefan þince
 to gecyðanne, gif ðeos cwén úsic
 frigned ymb ðæt tréo, nú ge fyrhð-sefan
 and mód-geþanc minne cunnon."

535

XXI. Helena's questioning of Judas.

(Elene 598—684.)

Hio on sybbe forlét sécan gehwylcne
 ágenne eard, and þone áenne zenam
 Júdas to gíse, and þá georne bæd,
 þæt hé be ðære róde riht zetáhte,
 þe ár in lezere wæs lange bedyrned,
 and hine seolfne sundor áctgde.

600

Elene mæpelode to þám ánhagan,
 tíréadiġ cwén: "Þe sint tú gearu,
 swá lif swá deað, swá þe léofre bið
 to gecéosanne. Cýð ricene nú,
 hwæt ðú þæs to þance þafian wille."

605

Júdas hire onġén þingode; ne meahte hé þá
 gehðu bebúzan,
 oncyrran cyning-ġeniðlan, hé wæs on þære cwéne
 ġewealdum.

610

"Hú mæg þám ġeweorðan, þe on wéstenne
 méðe and meteléas mórland trydeþ,
 hungre gehæfted, and him hláf and stán
 on ġesihðe bú [samod] ġeweorðað
 stearc and hnesce, þæt hé þone stán nime
 wið hungres hléo, hláfes ne ġime,
 ġewende to wædle and þá wiste wiðsæce,
 beteran wiðhyge, þonne hé béġa beneah?"

615

Him þá séo éadiġe andwyrde áġeaf
 Elene for eorlum undearnunga:

620

"ġif ðú in heofonrice habban wille
 eard mid englum, and on eorðan lif,
 siġor-léan in sweġle, saġa ricene mé,
 hwær séo ród wuniġe, rador-cynings [béam],

625 halig under hrúsan, þe ge hwile nú
þurh morderes mán mannum dyrndun."

Júdas madelade; him was geómor sefa,
bat at heortan and gehwæðres wá,
ge he heofon-rices [hyht] swámode,
630 and þis andwearde anforlête
rice under roderum, ge he dá róde táhte. —
"Hú mað ic þæt findan, þæt swá fyrrn gewearð
wintra gangum? Is nú worn sceacen,
tú hund oddre má geteled ríme.
635 Ic ne mað áreccan, nú ic þæt rím ne can.
Is nú fealo siðþan forðgewitenra
fróðra and góðra, þe ús fore wáeron,
gléawra gumena. Ic on seogode wearð
on sið-daðum syððan ácenned,
640 eniht-geong hæled. Ic ne can, þæt ic ná,
findan on fyrhðe, þæt swá fyrrn gewearð."

Elene madelade. him on andsware:
"Hú is þæt geworden on þysse wer-þéode,
þæt ge swá moniðfeald on gemynd witon,
645 alra táena gehwyle, swá Tróiane
þurh zefeolit fremedon? Þæt wæs fyr mycle,
open eald-gewin, þonne þeos ædele gewyrd
seara gongum. Ge þæt seare cunnon
æðre zereccan, hwæt þær eallra wæs
650 on man-ríme morder-slehtes,
dareð-lácendra déadra zefeallen
under bord-hagan. Ge þá byrgenna
under stán-hleoðum and þá stówe swá some
and þá winter-gerím on gewritu setton."

Júdas madelade; guorn-sorge wæð:
"Wé þæs here-weorces, hláfdiðe mín,
for nýð-þearfe néan myndziap
and þá wíð-þræce on gewritu setton
655 þéoda zebáru, and þis náfre
þurh æniges mannes mæð gehýrdon
hæledu(m) cýðan, bútan hér núða."

Him seo ædele cwén ágeaf andsware:
"Wíðsæcest ðú tó swiðe sóðe and rihte

ymb þæt lifes tréow, and nú lýtle ár
 sægdest sóðlice be þám siȝe-béame 665
 léodum þinum, and nú on liȝe cyrrest."

Júdas hire onȝén þingode, cwæð, þæt hé þæt
 on ȝehðu ȝespræce,
 and [on] twéon swiðost; wénde him träge hraȝre.

Him on cwæð hraðe cáseres máȝ:
 "Hwæt, wé ðæt hýrdon þurh hálige béc 670
 hæledum cýðan, þæt áhangen wæs

on Calvarie Cyninges fréo-bearn,
 Godes gást-sunu. þú scealt ȝeaȝuinga
 wiðdóm onwreón, swá ȝewritu seȝgaþ,
 æfter stede-wange, hwær séo stów sie 675
 Calvarie ár þec cwealm nime,

swilt for synnum, þæt ic hie syððan mæȝe
 ȝecléansian Críste tó willan,

hæledum tó helpe, þæt mé hálig God
 ȝefylle, Fréa mihtig, feores ingeþanc, 680

weoruda wuldor-ȝeofa willan mínne,
 gásta ȝéocend." Hire Júdas oncwæð,
 stið-hycgende: "Ic þá stówe ne can,
 ne þæs wanges wiht, ne þá wisan cann."

XXII. The Prayer of Judas.

(Elene, 716—802.)

Stópon þá tó þære stówe stið-hycgende
 on þá dúne up, ðe Dryhten ár
 áhangen wæs heofonríces weard,
 god-bearn on galȝan, and hwæðre ȝeare nyste
 hungre ȝehýned, hwær sío hálig(e) ród 720

þurh [féondes] searu foldan ȝetýned,
 lange leȝere fæst, léodum dyrne
 winode wæl-reste. Word stunde áhof
 elnes oncýðig and on ebrisc spræc: 725

"Dryhten hælend, þú ðe áhst dóma ȝeweald
 and þú ȝeworhtest þurh þines wuldres miht
 heofon and eorðan and holm-þræce,

sæs sidne fæðm, samod ealle gesceaft,
 750 and þū āmæte mundum þinum
 ealne ymbhwyrft and uprador,
 and þū sylf sitest, sigora waldend,
 ofer þam ædelestan engel-cynne,
 þe Ʒeond lyft farað lēohte bewundene,
 755 mycle mægen-þrymme. Ne mæg þær manna Ʒecynd
 of eorð-wegum up Ʒeféran
 in lichoman mid þā lēohtan Ʒedryht,
 wuldres aras. Þū Ʒeworhtest þā,
 and tó þeƷnunge þínre Ʒesettest,
 760 háliz and heofonlic. Þāra on háde sint
 in sindréame syx Ʒenemned,
 þā ymbsealde synt mid syxum éac
 fíðrum Ʒefrætwad, fægere scinaþ.
 Þāra si(u)t féower, þe on flihte á
 765 þā þeƷnunge þrymme beweotigaþ
 fore onsýne éces déman,
 singállíce singað in wuldre
 hédrum stefnum heofon-cininges lof,
 wóða wliteƷaste, and þās word cweðaþ
 770 clánum stefnum; þám is Ceruphin nama:
 “Háliz is se hálƷa héah-engla God,
 weoroda Wealdend! Is ðæs wuldres ful
 heofun and eorðe, and eall héah-mægen
 tire Ʒetácnod.” Syndon tú on þam
 775 sigor-cynn on sweƷle, þe man Seraphin
 be naman háteð. Hie sceolon neorxna-wang
 and lífes tréo léƷene sweorde
 háliz healdan. Heard-ecƷ cwacaþ,
 beofað broƷden-mál and bléom wrixleð,
 780 gráþum gryre-fest. Þæs ðú, God Dryhten,
 wealdest wídan fyrhð, and þú wómfulle
 scyld-wyrcende scaðan of radorum
 áwurpe wonhýdige. Þā sío wérƷe sceolu
 under heolstor-hofu hréosan sceolde
 785 in wita forwyrð. þær hie in wylme nú
 dréogaþ deað-cwale in dracan fæðme,
 héostrum forþylmed. Hé þinum wíðsóc

aldordóme, þæs hé in ermðum sceal
 ealra fúla fúl fah þrówian,
 þeow-néd þolian. Þær hé þín ne mæg 770
 word áweorpan, is in wítum fæst,
 ealre synne fruma, súsle Ʒebunden.

Ʒif þín willa sie, Wealdend engla,
 þæt ricsie sé ðe on róde was
 and þurh Márian in middangeard 775
 ácenned wearð in cildes háð,
 þéoden engla, — Ʒif hé þín náere
 sunu synna léas, náefre hé sóðra swá feala
 in woruld-ricc wundra Ʒefremede
 dóƷor-Ʒerímum, ne ðú of déaðe hine 780
 swá þrymlíce, þéoda Wealdend,
 áweahte for weorodum, Ʒif hé in wuldre þín
 þurh ðá beorhtan bearn ne wære —
 Ʒedó nú, fæder engla, forð béacen þín!

Swá ðú Ʒehýrdest þone hálƷau wer, 785
 Moyses on meðle, þá ðú, mihta God,
 Ʒeýwdest þám eorle on þá æðelan tíð
 under beorh-hliðe bán Jóséþhes,
 swá ic þé, weroda Wyn, Ʒif hit síe willa þín,
 þurƷ þæt beorhte Ʒesceap biddan wille, 790
 þæt mé þæt gold-hord, gásta Scyppend,
 Ʒeopenie, þæt yldum was
 lange behýded. Forlæt nú, lifes Fruma,
 of ðám wang-stede wynsumne up 795
 under radores ryne réc ástíƷan
 lyft-lácende! Ic Ʒelýfe þé sél
 and þý fæstlicor ferhð stadelíƷe,
 hyht untwéondne on þone áhangnan Críst,
 þæt hé síe sóðlíce sawla nergend,
 éce, ælmihtíƷ Israhela cining, 800
 walde wiðan ferhð wuldres on heofenum
 á bútan ende écra Ʒestealda.”

XXIII. The Finding of the Crosses.

(Elene 828—894.)

Ongan þá wil-fægen æfter þám wuldres tréo
 elnes anhyðig eorðan delfan,
 þæt he on twentiġum under turf-haġan
 fót-mælum feor funde behelede
 under néolum niðer nasse ġehýdde
 in þéostor-cofan. Hé ðær þréo mette
 in þám réoni(ġ)an hofe róða ætsomme
 gréote begrafene, swá hío ġear-daġum
 árleástra scolu eorðan beþeah-ton
 Júdéa [cyn]. Hie wið Godes bearne
 nið áhofun, swá hie nó sceoldon,
 þær hie Leahtra fruman lárum ne hýrdon.

þá was móð-ġemynd myclum ġebliſſod,
 hiġe onhyrded þurh þæt hálige tréo,
 inbryrded bréost-sefa, syððan béacen ġeseh
 hálige under hrúsan. Hé mid handum befeng
 wuldres wyn-béam, and mid werede áhof
 of fold-græfe. Féðe-ġestas
 éodon æðelingas in on ðá ceastre.
 Ásetton þá on ġesyhðe siġe-béamas þrie
 eorlas anhyðige fore Elenan cnéo
 collen-ferhðe. Cwén weorces ġefeah
 on ferhð-sefan and þá friġnan ongan,
 on hwylcum þára béama bearn Wealdendes,
 hæleða hyht-ġifa hangen wære:
 “Hwæt, wé þæt hýrdon þurh hálige bec
 tæcnun cýðan, þæt twéġen mid him
 ġefrówedon, and hé wæs þridða sylf
 on róde tréo. Rodor eal ġeswearc
 on þá slíðan tíð. Saġa, ġif ðú cunne,
 on hwylcere þyssa þréora þéoden 'engla
 ġefrówode, þrymmes hyrde.”

Ne meahte hire Júdas, ne ful ġeare wiste,
 sweotole ġecýðan be ðám siġe-béame,
 on hwylcne se Hælend áhafen wære
 siġe-bearn Godes, ac hé ásettan heht
 on þone middel þære máeran byriġ

béamas mid bearhtme and ȝebidan þær, 865
 oð ðæt him ȝecýðde Cyning ælmihtig
 wundor for weorodum be ðam wuldres tréo.
 Ȝesæton siȝe-rófe, sang áhófon
 ræd-þeahtende ymb þá róda þreo
 oð þá niȝoðan tíð, hæfdon néowne ȝeféan 870
 márdum ȝemeted. Þá þær meniȝo cwóm
 folc unlytel and ȝefærenne man
 bróhton on báere beorna þréate
 on néaweste (wæs þá niȝoðe tíð)
 ȝingne ȝástléasne. Þá þær Júdas wæs 875
 on mód-sefan miclum ȝeblissod;
 heht þá ásettan sáw(o)lléasne,
 lífe belidenes lic on eorðan
 unlifȝendes, and up áhóf
 rihtes wémend þára róda twá 880
 fyrhð-ȝléaw on fæðme ofer þæt fæȝe hús
 deop-hȝegende. Hit wæs déad swá éer,
 lic leȝere fæst; leomu cólodon
 þrea-nédum beþeaht. Þá sio þridde wæs
 áhafen hálig: hrá wæs on bide, 885
 oð ðæt him uppan æðelinges wæs
 ród áræred, rodor-cyninges béam,
 siȝe-béacen sóð. Hé sóna áras
 ȝáste ȝeȝearwod, ȝeador bú samod
 lic and sáwl. Þær wæs lof hafan 890
 fæȝer mid þý folce: fæder weorðodon
 and þone sóðan sunu Wealdendes
 wordum heredon. Síe him wuldor and þanc
 á bútan ende eallra ȝesceafta!

XXIV. Constantine receives the Tidings.

(Elene 968—1033.)

Ðá wæs ȝefrêȝe in þære folc-sceare,
 ȝeond þá wer-þéode wide læded
 máere morgen-spel manigum on andan, 970
 þára þe Dryhtnes é dyrnan woldon,

boden æfter burgum, swá brimo faðmað,
 in eastra gehwám, þæt Cristes [ród]
 975 fyrr foldan begræfen funden wære,
 sélest siȝe-béacna, þára þe sið odde ær
 háliz under heofenum áhafen wurde,
 and wæs Júdeum gnorn-sorȝa máest,
 werum wansáligum wyrda láðost,
 þæt hie hit for worulde wendan [ne] meahton
 980 cristenra geféan. Ðá sío cwén bebéad
 ofer eorl-mæȝen áras fýsan
 ricene tó ráde, sceoldon Rómwarena
 ofer héanne holm hláford sécean,
 and þám wiȝȝende wil-spella máest
 985 seolfum ȝesecgan, þæt ðæt siȝor-béacen
 þurh Meotodes ést méted wære
 funden in foldan, þæt ær feala mála
 behýded wæs hálȝum tó téonan
 cristenum folce.

Ðá ðam cininge weard
 990 þurh þá máeran word mód ȝeblissod,
 ferhð ȝeféonde. Næs þá fricendra
 under gold-homan gád in burgum
 feorran ȝeféredra. Wæs him fráfra máest
 995 ȝeworden in worlde æt ðam will-spelle
 hlih(h)ende hyȝe, þe him here-ráeswan
 ofer éast-weȝas áras brohton,
 hú ȝesundne sið ofer swon-ráde
 secgas mid siȝe-cwén áseted hæfdon
 on Créca land. Hie se cásere heht
 1000 ofstum myclum eft ȝearwian
 sylfe tó siðe. Secgas ne gáeldon,
 syððan andsware édre ȝehýrdon,
 ædelinges word. Heht hé Elenan hæl
 ábéodan beadu-rófre, ȝif hie brim nesen
 1005 and ȝesundne sið settan mósten
 hæleð hwæt-móde tó þære hálȝan byriȝ.
 Heht hire þá áras éac ȝebéodan.
 Constantínus, þæt hío cirican þær
 on þam beorh-hiðe beȝra rædum

zetimbrede tempel Dryhtnes 1010
 on Calvarie Criste tó willan,
 hæledum tó helpe, þær sio hálige ród
 geméted wæs márost béama,
 þára þe zefrugnen fold-buende
 on eord-wege. Híó zeefnde swá, 1015
 siððan wine-mázas westan bróhton
 ofer lagu-fæsten léof-spell manig.

Ðá séo cwén bebéad cræftum zetýde
 sundor ásécean þá sélestan,
 þá þe wrætlicost wyrcean cūðon 1020
 stán-gefózum, on þám stede-wange
 zirwan Godes tempel. Swá hire gásta weard
 reord of roderum, héo þá róde heht
 golde beweorcean and zim-cynnum,
 mid þám ædelestum eorcnan-stánum 1025
 besetton searo-cræftum, and þá in seolfren fæt
 locum belúcan. Þær þæt lífes tréo,
 sélest siže-béama siððan wunode
 ædelu(m) unbréce. Þær bið á gearu
 wraðu wannhálum wita zehwylces, 1030
 sæce and sorze. Híe sóna þær
 þurh þá hálzan zesceaft helpe findaþ
 godcunde zife.

Swylce Júdas onféng
 æfter fyrst-mearce fulwihtes bæð,
 and zeclænsod wearð Criste zetrywe, 1035
 líf-wearde léof. His zeléafa wearð
 fæst on ferhðe, siððan frófre gást
 wic zewunode in þæs weres bréostum,
 bylde tó bóte. Hé þæt betere zecéas,
 wuldres wyne, and þám wyrzan wiðsóc, 1040
 déoful-zildum, and zedwolan fylde,
 unrihte é. Him wearð éce cyning,
 Meotud milde, mihta wealdend.

XXV. Guthlac's youth and conversion.

(Guthlac A. 64—154.)

Maȝun wé nú nemnan, þæt ús néah ȝewearð
 65 þurh hálizne háð ȝecýþeð,
 hú Gúðlác his in Godes willan
 mód ȝerehte, mán eall forseah,
 eorðlic æþelu, upp ȝemunde
 hám in heofonum. Him wæs hyht tó þám,
 70 siþþan hine inlyhte, sé þe lifes weȝ
 ȝæstum ȝearwað, and him ȝiefe sealde
 engelcunde, þæt hé ana ongan
 beorȝ-seþel búȝan and his bláeð Gode
 þurh éað-méðu ealne ȝesealde,
 75 ðone þe hé on ȝeoȝuðe bigán sceolde
 worulde wynnun. Hine weard bihéold
 háliz of heofonum, sé þæt hluttre mód
 in þæs ȝæstes góð ȝeorne trymede.

Hwæt! wé hýrdon oft þæt se hálȝa wer
 80 in þá árestan ælðu ȝelufade
 frécnessa fela; fyrst wæs swá þéana
 in Godes dóme, hwonne Gúðláce
 on his ondȝietan engel sealde,
 þæt him sweðraden synna lustas.

85 Tid wæs tóweard; hine twéȝen ymb
 weardas wacedon, þá ȝewin druȝon,
 engel Dryhtnes and se atela ȝæst.
 Nálæs hý him ȝelice láre báron
 in his módes ȝemynd monȝum tidum:
 90 óþer him þás eorþan ealle sæȝde
 læne under lyfte and þá longan góð
 herede on heofonum, þær hálizra
 sáwla ȝesittað in sigor-wuldre
 Dryhtnes dréamas: hé him dáða léan
 95 ȝeorne ȝieldeð, þám þe his ȝiefe willað
 þieȝan tó þonce and him þás woruld

úttor lætan þonne þæt éce lif;
 oþer hyne scyhte, þæt hé sceaðena gemót
 nihtes sóhte and þurh néþinge
 wunne æfter worulde, swá dód wræc-mæcgas, 100
 þá þe ne bimurnað monnes féore,
 þæs þe him tó honda hūþe gelædeð,
 bútan hý þý réafe rædan mótan.
 Swá hý hine trymedon on twá healfa,
 oþþæt þæs gewinnes weoroda Dryhten 105
 on þæs engles dóm ende gereahete.

Féond wæs geflýmed; siþ þám frófre gæst
 in Gúðlácés gēoce gewunade,
 lufade hine and lærde lenge hú geornor,
 þæt him léofedan londes wynne, 110
 bold on beorbge. Oft þær bróga cwóm
 egeslic and uncúð, eald-féonda nið
 searo-cræftum swiþ; hý him sylf hyra
 onsýn ýwdon and þær ær fela
 setla gesæton; þonan sið tuzon, 115
 wide wáðe, wuldre byscyrede,
 lyft-lácende. Wæs séo londes stów
 bimíþen fore monnum, oþþæt Meotud onwrah
 beorǵ on bearwe, þá se bytla cwóm,
 se þær hálizne hám arærde, 120
 náles þý hé gíemde þurh ǵitsunge
 lænes lif-welan, ac þæt lond Gode
 fægre gefreopode, siþþan féond oferwon
 Cristes cempa. Hé gecostad wearð
 in gemyndizra monna tidum, 125
 ðara þe nú gēna þurh gæstlicu
 wundor weorðiað and his wisdómes
 hlisan healdað, þæt se hálga þéow
 elne gēode, þá hé ána gesæt
 dýǵle stówe, ðær hé Dryhtnes lof 130
 reahte and rærde. Oft þurh reorde ábéad,
 þám þe þrówera þéawas lufedon,
 Godes árendu, þá him gæst onwrah
 lifes snyttru, þæt hé his lichoman
 wynta forwyrnde, and woruld-blissa, 135

séftra setla and symbel-daga,
 swylce éac ídelra éagena wynta,
 7ierelan 7ielplices. Him wæs Godes e7sa
 mára in 7emyndum, þonne hé menniscum
 140 þrymme æfter þonçe þé7an wolde.
 God wæs Gúðlác: hé in gæste bær
 heofoncundne hyht, hálu 7eræhte
 écan lífes. Him wæs engel néah,
 fále freoðu-weard, þám þe féara sum
 145 mearc-lond 7esæt, þær hé mon7um weard
 bysen on Brytene, siþþan bior7 7estáh
 éadi7 óretta andwíges heard:
 7yrede hine 7eorne mid gæstlicum wápnnum,
 won7 bletsade,
 150 him tó æt-stælle árest árárde,
 Cristes róde: þær se cempa oferwon
 frécnessa fela. Frome wurdun mon7e
 Godes þrówera: wé þas Gúðláce
 déorwyrðne dæl Dryhtne cennað.

XXVI. Guthlac drives away the fiends.

(Guthlac A. 186—232.)

186 Stód séo dý7le stów Dryhtne in 7emyndum
 ídel and áemen éþel-riehte feor,
 bád bisáce betran hyrdes;
 tó þon eald-feondas ondan nóman,
 190 swá hie sin-gales sor7e dréo7að.
 Ne mó7un hie on eorþan eardes brúcan
 ne hý lyft swefeð in leoma ræstum,
 ac hý hléoléase háma þoliað,
 in cearum cwifað, cwealmes wiscað:
 195 willen þæt him Dryhten þurh déaðes cwealm
 tó hyra earfeða ende 7erýme.
 Ne mó7un hý Gúðlácés gæste sceþþan
 ne þurh sár-sle7e sawle 7edólan
 wið lichoman, ac hý lí7e-searwum
 200 áhófun hearm-stafas. Hleahfor ále7don,

sorȝe seofedon, þá hie swiðra oferstáȝ
 weard on wonge: sceoldon wræc-mæcȝas
 ofȝiefan gnornende gréne beorȝas.
 Hwæþre hý þá ȝéna Godes andsacan
 sæȝdon sár-stafum, swiþe ȝehéton, 205
 þæt hé déaþa ȝedál dréozan sceolde,
 ȝif hé leng bide láþran ȝemótes,
 hwonne hý mid menȝu máran cwóme,
 þá þe for his life lýt sorȝedon.

Gúðlác him onȝéan þingode, cwæð þæt hý
 ȝielpan ne þorftan 210
 dáedum wið Dryhtnes meahum: "Þeah þe ȝé mé
 déað ȝeháten!
 mec wile wið þam niþum ȝenerȝan sé þe éowrum
 nýdum wealdeð.

Án is ælmihtig God, se mec mæȝ éaðe ȝescyldan:
 hé mín feorȝ freoþað. Ic éow fela wille
 sóþa ȝeseccan: mæȝ ic þis setl on éow 215
 bútan earfedum ána ȝeðringan!

Ne eam ic swá féa-lóȝ, swá ic éow fore stonde,
 monna weorudes; ac mé mára dáel
 in godcundum ȝást-ȝerýnum
 wunað and weaxeð, se mé wraþe healdeð. 220

Ic mé ánum hér éaðe ȝetimbre
 hús and hléonað! mé on heofonum sind
 láre ȝelonge; mec þæs lýt twéoþ,
 þæt mé engel tó ealle ȝeláded
 spówende spéd spréca and dáda. 225

ȝewítað nú áwyrȝde wérig-móde
 from þissum earde, þe ȝé hér on stondað!
 fleoð on feor-weȝ! Ic mé frið wille
 æt Gode ȝeȝyrnan: ne sceal mín ȝást mid éow
 ȝedwolan dréozan, ac mec Dryhtnes hond 230
 mundað mid mæȝne! Hér sceal mín wesan
 eorðlic éþel, náles éower leng!"

XXVII. Guthlac taken up by the fiends.

(Guthlac A. 364—416.)

Symle Cristes lof

365 in Gúðlāces góðum móde
 wéox and wunade, and hine weoruda God
 freoðade on foldan, swá hé feora gehwyle
 healded in hælo, þær se hýra gæst
 þihð in þéawum; hé wæs þára sum;
 370 ne won hé æfter worulde, ac hé in wuldre áhóf
 módes wynne. Hwyle wæs mára þonne [hé]?
 se an óretta ússum tidum
 cempa gecýðed, þæt him Crist fore
 woruldlicra má wundra gecýðde.
 375 Hé hine scilde wið sceðþendra
 eglum onfengum earmra gæsta;
 wáron hý réowe tó rásaune
 gifrum grápum. Nó God wolde,
 þæt séo sawl þæs sár þrówade
 380 in lichoman, lýfde se þéana,
 þæt hý him mid hondum hrinan mósten
 and þæt frið wið hý gefreoþad wære.

Hý hine þá hófun on þá héan lyft,
 sealdon him meahte ofer monna cynn,
 385 þæt hé fore éagum eall scéawode
 under háligra hyrda gewealdum
 in mynsterum monna gebáru,
 þára þe hyra lifes þurh lust brúcan
 idlum áhtum and oferwlencum,
 390 gíerelum gíelplicum, swá bið geozude þéaw,
 þær þæs ealdres egsa ne stýreð.
 Nó þær þá féondas geféon þorfton,
 ac þæs bláedes hraðe gebrocen hæfdon,
 þe him alýfed wæs lýtle hwile,
 395 þæt hý his lichoman leng ne móstan
 wítum wélan; ne him wiht gescód
 þæs þe hý him tó téonan þurhtogen hæfdon.
 Láddun hine þá of lyfte tó þám léofestan
 earde on eorðan, þæt hé eft gestáð

beorȝ on bearwe. Bonan gnornedon, 400
 mándon murnende, þæt hý monnes bearn
 þréam oferþunge and swá þearfendlic
 him tó earfeðum ána cwóme,
 ȝif hý him ne meabte máran sárum
 ȝyldan ȝyrn-wræce. Gúðlác sette 405
 hyht in heofonas, hálu ȝetréowde,
 hæfde féonda feng feore ȝedýȝed.
 Wæs séo áreste earmra ȝæsta
 costung ofercumen: cempa wunade
 bliþe on beorȝe, wæs his bláed mid God; 410
 ðúhte him on móde þæt se mon-cynnes
 éadiȝ wære, sé þe his ánum hér
 feore ȝefreoðade, þæt him féondes hond
 æt þám ýtmestan ende ne scóde,
 þonne him se Dryhtnes dóm wisade 415
 tó þám nýhstan nýd-ȝedále.

XXVIII. Guthlac carried off and delivered by St. Bartholomew.

(Guthlac A. 501—564, 595—608, 635—731.)

Ȝeofu wæs mid Gúðlác in godcundum
 mæȝne ȝemeted. Micel is tó secgan
 eall æfter orde, þæt hé on elne ádréaȝ.
 Done foregengan Fæder ælmihtig
 wið onháelum ealdor-ȝewinum 505
 sylfa ȝesette, þær his sáwol wearð
 clæne and ȝecostad. Cúð is wide
 ȝeond middanȝeard, þæt his mód ȝeþáh
 in Godes willan: is þæs ȝén fela
 tó secgenne, þæs þe hé sylfa ádréaȝ 510
 under nið-ȝista nearwum clomnum.

Þréa wæron þearle, þeȝnas grimme;
 ealle hý þám feore fyl ȝehéhton: 520
 nó hý hine tó déaðe déman móston,
 synna hyrdas, ac séo sáwul bád
 in lichoman léofran tide.

525 Ȝeorne hý onȝéaton, þæt hyne God wolde
 nerȝan wið niþum and hyra nýd-wræce
 deope déman: swá Dryhten mæȝ
 ána ælmihtig éadigra ȝehwone
 wið earfeþum -éaðe ȝescildan!

530 Hwæðre hine ȝebróhton bolȝen-móde
 wráðe wræc-mæcgas, wuldres cempan,
 hálig húsul-bearn, æt hel-dore,
 þær firenfulra fæȝe gæstas
 æfter swylt-cwale sécan onȝinnað
 ingonȝ árest in þæt atule hús,
 535 niþer under næssas néole grundas.

 Hý hine bréȝdon, budon orleȝe,
 eȝsan and ondan árléaslice,
 fréene fóre, swá bið féonda þéaw,
 þonne hý sóðfæstra sáwle willað
 540 synnum beswican and searo-cræftum.
 Ongunnon grom-heorte Godes órettan
 in sefan swencan: swiþe ȝehéton,
 þæt hé in þone grimman gryre gongan sceolde,
 hweorfan ȝehýned tó hel-warum
 545 and þær in bendum bryne þrówian.

 Woldun hý ȝetéon mid torn-cwidum
 earme áȝlæcan in orwénnyse,
 Meotudes cempan: hit ne meahste swá,
 Cwædon cearfulle Criste láðe
 550 tó Gúðláce mid grimnyse:
 "Ne eart þú ȝedéfe, ne Dryhtnes þéow,
 cláne ȝecostad, ne cempa gód,
 wordum and weorcum wel ȝecýþed,
 hálig in heortan. Nú þú in healle scealt
 555 deope ȝedúfan, náles Dryhtnes léoht
 habban in heofonum, héah-ȝetimbru,
 seld on swegle, forðon þú synna tó fela
 fáca ȝefremedes in flæsc-homan.
 Wé þe nú willað womna ȝehwylces
 560 léan forȝieldan, þær þe láðast bið
 in ðám grimmetan gæst-ȝewinne."

Him se éadga wer andswarode
Gúðlác in gæste mid Godes mægne:

“Sindon ge wár-lozan, swá ge in wræc-side 595
longe lifdon lége biscencte,
swearte beswicene, swegle benumene,
dréame bidrorene, déaðe bifolene,
firenum bifongne, feores orwénan,
þæt ge blindnesse bóte fundon. 600

Ge ða fægtran gesceaft in fyrr-dagum
gástlicne gód-dréam gearo forségon,
þá ge wiðhogdun hálzum Dryhtne.
Ne móston ge á wunian in wyn-dagum,
ac mid scome scyldum scofene wurdon 605
fore oferhygdum in éce fyr,
ðær ge sceolon dréogan déað and ðýstro,
wóp to widan ealdre. Næfre ge þæs wyrpe gebidað.

Wéndun ge and woldun wiper-hyggende 635
þæt ge Scyppende sceoldan gelíce
wesan in wuldre; éow þær wyrz gelomp,
ða éow se Waldend wráðe bisencte
in þæt swearte súsl, þær éow siddan was
ád ináled áttre geblonden, 640
þurh déopne dóm dréam áfyrred,
engla gemána. Swá nú áwa sceal
wesan wide ferh, þæt ge wærnyssse
bryne-wylm hæbben, náles bletsunga.

Ne þurfan ge wénan, wuldre biscyrede, 645
þæt ge mec synfulle mid searo-cræftum
under scæd sconde scúfan mótan,
ne in bæl-bléasan bregdon on hinder
in helle hús, þær éow is hám sceapen,
sweart sin-nehte, saeu bútan ende, 650
grim gæst-cwalu. Þær ge gnornende
déað sceolon dréogan, and ic dréama wyn
ágan mid englum in þám uplican
rodera rice, þær is ryht cyning,
help and hælu hæieþa cynne, 655
dugeað and drohtað.”

Ðá cwóm Dryhtnes ár
 háliz of heofonum, se þurh hléopor ábéad
 ufancundne ege earmum gáestum,
 hét eft hraðe unscyldizne
 660 of þám wræc-siðe wuldres cempa
 lédan lim-hálne, þæt se léofesta
 gáest Ʒegearwad in Godes wære
 on Ʒeféan féerde. Ðá wearð féonda þrát
 acol for ðám eƷsan; ofermæcga spræc,
 665 dýre Dryhtnes þegn, dæg-hlúttre scán.

Hæfde Gúðlácés gáest in Ʒewealdum
 módiƷ mundbora, meahum spédiƷ,
 þéostra þegnas þréa-níedlum bond,
 nýð onsette, and Ʒeneahhe bibéad:
 670 “Ne sý him bánes bryce ne blódiƷ wund,
 líces læla ne læþes wiht,
 þæt þe Ʒé him tó dare Ʒedón mótan,
 ac Ʒé hine Ʒesundne ásettaþ, þær Ʒé hine sylfne
 Ʒenóman!
 Hé sceal þý wonge wealdan: ne maƷon Ʒé him þá
 wíc forstondan.”

Ðá was Gúðlácés gáest Ʒeblissad,
 675 siþþan Bartholomeus áboden hæfde
 Godes árendu. Ʒearwe stóðun
 hæftas héarsume, þá þæs hálƷan word
 lýt oferleordun. Ongon þá léofne sið
 dragan dóm-éadiƷ Dryhtnes cempa
 700 tó þám onwillan eordan dále.

Hý hine báron and him bryce héoldon,
 hófon hine hondum, and him hryre burgun.
 Wæron hyra gongas under Godes eƷsan
 sméþe and Ʒeséfte. Sige-hrédiƷ cwóm
 705 bytla tó þám beorƷe: hine bletsadon
 monƷe mæg-wlitas meaglum reordum;
 tréo-fuƷla tuddor tácnun cýðdon
 éadƷes eftcyme: oft hé him áte héold,
 þonne hý him hungrize ymb hond flugon
 710 grædum Ʒífte, Ʒoocce ƷeféƷon.

Swá þæt milde mód wið moncynnes
 dréamum gedælde, Dryhtne þéowde,
 genóm him tó wildéorum wyne, siþþan he þas
 woruld forhogde.

Smolt wæs se siġe-wong and sele niwe,
 fæġer fugla reord, folde ġeblówen, 115
 ġéacas ġéar budon. Gúþlác móste
 éadiġ ond onmód eardes brúcan;
 stóð se gréna wong in Godes wære;
 hæfde se heorde, se þe of heofonum cwóm,
 féondas áfyrde. Hwylc wæs fægerra 120
 willa ġeworden in wera life.
 þára þe ylðran ússe ġemunde.
 ofþe wé selfe siþþan cúþen?

Hwæt! wé þissa wundra ġewitan sindon:
 eall þas ġeéodon in ússera 125
 tíða tíman; forþon þas twéogan ne þearf
 éniġ ofer eorðan ælda cynnes,
 ac swile God wyrceð ġáستا lifes
 tó trumnaþe, þý læs þá týðran mód
 þa ġewitnesse wendan þurfe, 130
 þonne hý in ġesihþe sóþes brúeað.

XXIX. Guthlac's life in the wilderness.

(Guthlac B. 866—904.)

Oft tó þám wícum weorude cwómum
 déofla déað-mæġen, duguþa byseyrede,
 hlóþum þringan, þær se hálġa þéow
 elnes ánhýdiġ eard weardade;
 þær hý mislíce monġum reordum 870
 on þám wéstenne wóde hófun,
 hlúdne here-cirm, híwes binotene,
 dréamum bidrorene. Dryhtnes cempa,
 from folc-toġa, féonda þréatum
 wiðstóð stronglíce. Næs séo stund latu 875
 earmra ġáستا ne þæt onbid long,
 þæt þa wróht-smíðas wóp áhófun,

hréopun hréðléase, hléoþrum bruȝdon:
 hwílum wédende swá wilde déor
 880 cirmdon on corðre; hwílum cyrdon eft
 minne mán-sceaþan on mennisc híw
 breahtmá máste; hwílum bruȝdon eft
 áwyrȝde wær-loȝan on wyrmes bléo,
 earme ád-loman, áttre spíowdon.
 885 Symle hý Gúðlac ȝearone fundon
 þonces gléawne: hé ȝeþyldum bád,
 þeah him féonda hlóð, feorh-cwealm bude.

Hwílum him tó honda hungre ȝeþreatad
 fléaȝ fuȝla cyn, þær hý feorh-nere
 890 witude fundon, and hine weorðedon
 meaglum stefnum. Hwílum mennisce
 áras éaðmédum eft néosedon,
 and þær sið-frome on þám siȝe-wonge
 æt þám hálȝan þéowan helpe ȝemétton,
 895 ferhþes frófre. Nænig forþum wæs,
 þæt hé áwisc-móð eft siðade,
 héan hyhta léas: ac se hálȝa wer
 ælda ȝehwylces þurh þá æþelan meahht,
 þe hine séoslige sóhtun on ðearfe,
 900 hæled hyȝe-ȝeómre, hælde bútu
 lic and sawle, þenden lífes Weard
 éce ælmihtig unnan wolde,
 þæt hé bládes hér brúcan [móste],
 worulde lífes.

XXX. Guthlac's illness.

(Guthlac B. 904—917, 972—1032.)

Wæs ȝewinnes þá,
 905 yrnða for eorðan, ende-dóȝor
 þurh nýð-ȝedál néah ȝeþrunȝen,
 siþþan hé on wéstenne wic-eard ȝecéas
 fiſtýnu ȝear. Þa wæs frófre ȝeást
 éadȝum áe-bodan ufan onsended
 910 hálȝ of héalþu. Hreder innan born

áfýsed on forð-sið; him fáringa
 ádl in-gewód; hé on elne swá þeah
 ungeblyged bád beorhtra gehata
 bliþe in burzum. Wæs þám bân-cofan
 æfter niht-glóme néah zeþrúngen,
 bréost-hord onboren; wæs se bliða gæst
 fús on forð-weg.

Hine wunade mid
 áu ombiht-þezu, se hine ághwylec
 daga néosade. Ongan ðá deop-hýdið
 gléaw-mód gongan tó Godes temple,
 þær hé éþel-bodan inne wiste,
 þone léofestan láreow gecorene,
 and þá in éode éadzum tó spræce;
 wolde hyrcnigan hálges lára,
 mildes meþel-cwida. Fond þá his mon-dryhten
 ádl-wérigne: him ðæt in zeféol
 hefíg æt heortan, hyge-sorge wæg,
 micle mód-ceare. Ongan ðá his magu frignan:

“Hú zeward þé þus, wine-dryhten mín,
 fæder, fréonda hléo, ferð zebysgad
 nearwe zemæged? Ic méfre þé,
 þeoden léofesta, þyslicne áer
 zemette þus meðne! Meaht þú meðel-cwidum
 worda zewealdan? Is mé on wene zepúht,
 þæt þé untrymnes ádle gongum
 on þisse nýhstan niht bysgade,
 sár bennum zesóht. Þæt mé sorgna is
 hátost on hreþre, áer þú hyge mínne
 ferð áfréfre. Wást þú, fréo-dryhten,
 hú þeos ádl seyle ende zesettan?”

Him þá sið oncwæð, sóna ne meahte
 orod up zetéon: wæs him inbozen
 bittor bân-coþa; beald reordade
 éadið on elne, andcwis ázeaf:
 “Ic wille secgan, þæt mé sár zehran,
 wære in gewód in ðisse wonnan niht,
 lic-hord onléac: leomu hefeziad
 sárum zesóhte. Sceal þis sawel-hús

1005 fæge flæsc-homa fold-ærne biþeahit
 leomu lānes ȝeþacan leger-bedde fæst
 wunian wæl-ræste. Wiȝa néaláced
 unlæt lāces: ne bið þæs lengra swice,
 sáwel-ȝedāles, þonne seofon niht
 fyrst-ȝemearces, þæt min feorh heonan
 1010 on þisse eahteþan ende ȝeséced
 dæg scriþende: þonne dóȝor béod
 on mold-wege min forðscriþen,
 sorȝ ȝeswedrad, and ic siþþan mót
 fore Meotudes enéowum meorda hléotan,
 1015 ȝingra ȝeafena, and Godes lumber
 in sin-dréamum siþþan áwa
 forð folȝian: is nú fús ðider
 ȝást siþes ȝeorn. Nú þú ȝearwe const
 leoma lif-ȝedál. Long is þis onbid
 1020 worulde lifes!"

Ðá wæs wóp and heaf,
 ȝeongum ȝéocor sefa, ȝeómrende hyȝe,
 siþþan hé ȝehýrde, þæt se hálȝa was
 forð-siþes fús: hé þæs fier-spelles
 fore his mon-dryhtne mód-sorȝe wæg
 1025 hefȝe æt heortan; hreþer innan swearc,
 hyȝe hréow-ceariȝ, þæs þe [hé] his hláford ȝeseah
 ellor-fúsne. Hé þæs oubéru
 habban ne meahte, ac hé háte lét,
 torn þoliende, téaras ȝéotan,
 1030 weallan wæg-dropan. Wyrð ne meahte
 in fægum leng feorȝ ȝehealdan,
 déore frætwe, þonne him ȝedémed was.

XXXI. Guthlac's last hours.

(Guthlac B. 1243—1278.)

1245 Ðá to þam wæȝe ȝesás,
 heafelan onhýlde, hyrde þá ȝéna
 ellen on innan, orð stundum téah
 mæȝne módiȝ: him of múde cwóm

swecca swétast, swylce on sumeres tid
 stincad on stowum stapelum faeste
 wynnnum after wongum wyrta geblowene,
 hunig-flowende; swá þæs hálzan was 1251
 ondlongne dæg of áfen forð
 orod uphlæden.

Þá se æpela glæm
 setl-gong sóhte, swearc norð-rodor
 won under wolenum, woruld miste oferteah,
 þýstrum biþeahhte, þrong niht ofer tiht, 1255
 londes fractwa; ðá cwóm léohta mést
 háliz of heofonum hádre scínan
 beorhte ofer burg-salu. Bád se þe sceolde
 éadiz on elne ende-dózor,
 awrecen wæl-strælum. Wuldres scíma 1260
 æpele ymb æþelne andlonge niht
 scán scir-wered; scadu sweþredon
 tólýsed under lyfte. Wæs se léohta glæm
 ymb þæt hálge hús, heofonlic candel.
 from áfen-glóme oþþæt éastan cwóm 1265
 ofer déop gelád dægred-wóma,
 weder-tácen wearm.

Árás se wuldor-maȝo
 éadiz elnes gemyndiz, spræc tó his onbeht-þegne,
 torht tó his tréowum gesiþe: "Tid is, þæt þú fere
 and þa árendu eal biþence, 1270
 ofestum læde, swá ic þé ár bibéad,
 lác tó léofre! nú of líce is
 god-dréama georn gæst swide fús."

Áhóf þá his honda húsle gereorded,
 éad-mód þý æþelan ȝyfle, swylce hé his eagan 1275
 ontýnde,
 hálge héafdes ȝimmas, biseah þá tó heofona rice
 glæd-mód tó ȝeofona leaunum, and þe his gæst
 onsende
 weorcum wlitigne in wuldres dréam.

XXXII. Guthlac's death announced to his sister.

(Guthlac B. 1279—1352.)

- 1280 Ðá wæs Gúðlāces gāst ȝelāded
 ēadiȝ on upweȝ, englas feredun
 tó þām longan ȝeféan: lic cólode
 belifd under lyfte. Ðá þær léoht āscán
 béama beorhtast: eal þæt bóacen wæs
 1285 ymb þæt hálȝe hús heofonlic léoma
 from foldan up swylce fýren tor
 ryht áráred oð rodera hróf,
 ȝesewen under sweȝle sunnan beorhtra,
 æpel-tungla wlite. Engla þrēatas
 siȝe-léod sungon; swéȝ wæs on lyfte
 1290 ȝehýred under heofonum, hálȝra dréam.
 Swá se burg-stede wæs blissum ȝefylled,
 swétum stencum and sweȝl-wundrum,
 ēadȝes yrfe-stól engla hléodres
 eal innanweard. þær wæs áenlicra
 1295 and wynsumra, þonne hit in worulde mæȝe
 stefn áreccan, hú se stenc and se swéȝ,
 heofonlic hléopor and se hálȝa song
 ȝehýred wæs, héah-þrym Godes,
 breahm æfter breahme; beofode þæt éa-lond,
 1300 fold-wong onþrong.
 Ðá áfyrhted wearð
 ár elnes biloren, ȝewát þá ofestlice
 beorn unhýdiȝ, þæt hé bát ȝestáȝ,
 wæȝ-hengest wræc: waeter-þisa fór
 snel under sorgum. Sweȝl háte scán,
 1305 blác ofer burg-salo. Brim-wudu scynde
 léoht, láde fús; laȝu-mearȝ snyrede
 ȝehlæsted tó hýðe, þæt se hærn-flota
 æfter sund-pleȝan sond-lond ȝespearn,
 grond wið gréote. Gnorn-sorȝe wæȝ
 háte æt heortan, hyȝe ȝeómurne,
 1310 méðne mód-sefan, sé þe his mon-dryhten
 life bilidenne lást weardian
 wiste, wine léofne; him þæs wópes hring

torne ȝemonade, tēaȝor ȝðum wēol,
 hāte hlēor-dropan, and on hreþre wæȝ 1315
 micle mód-ceare. Hé þære mæȝeð sceolde
 lāce ȝelædan lād-spel tó sóð.
 Cwóm þá fréorig-ferð, þær seo fēonne wæs,
 wuldres wyn-mæȝ. Hé þá wyrd ne mað,
 fáȝes forð-sið; fūs-léod ágól 1320
 wine-þearfende and þæt word acwæð:
 “Ellen biþ sélast þám þe oftost sceal
 dréozan dryhten-bealu, deope behyrgan
 þróht þéoden-ȝeðal, þonne seo þrāȝ cymed
 wefen wyrd-stafum: þæt wāt se þe sceal 1325
 áswæman sárig-ferð, wāt his sinc-ȝiefan
 holdne biheledne: hé sceal héan þonan
 ȝeómor hweorfan, þám bið gomenes wana,
 ðe þá earfeða oftost dréozeð
 on sárȝum sefan. Huru ic swiðe ne þearf 1330
 hin-siþ behlehhan! Is hláford mín,
 beorna bealdor, and bróþor þín,
 sé sélesta bi sām twéonum,
 þára þe wé on Engle áfre ȝefrúnen
 ácennedne þurh cildes háð 1335
 gumena cynnes, tó Godes dóme,
 wérigra wraþu, woruld-dréamum of,
 wine-máȝa wyn, in wuldres þrym
 ȝewiten, winigra hléo, wica néosan
 eardes on upwæȝ. Nú se eorðan dæl, 1340
 bán-hús ábrocen, búrgum in innan
 wunað wæl-ræste, and se wuldres dæl
 of líc-fæte in léoht Godes
 siȝor-léan sóhte and þé secgan hét,
 þæt ȝit á mósten in þám écan ȝeféan 1345
 mid þá sib-ȝedryht somud-eard niman,
 weorca wuldor-léan, willum néotan,
 bláedes and blissal Éac þé ábéodan hét
 siȝe-dryhten mín, þá hé wæs siþes fūs,
 þæt þú his lichoman, léofast mæȝða, 1350
 eorðan biðeahte. Nú þú áedre const
 síðfæt mínne.”

Bibliography.

Editions.

Cædmon's Metrical Paraphrase of Parts of the Holy Scriptures. Edited by B. Thorpe. London. 1832. (Contains Satan and Christ.)

Cædmon's des Angelsachsen biblische Dichtungen. Ed. K. W. Bouterwek. Elberfeld, etc. 1849—54.

Codex Exoniensis. A Collection of Anglo-Saxon Poetry, etc. Edited by B. Thorpe. London. 1842. (Contains the Christ, Juliana, and Guthlac.)

The Exeter Book. Edited by I. Gollancz. London. (E. E. T. S.) Part I. 1895.

The Poetry of the Codex Vercellensis. Edited by J. M. Kemble. Ælfrie Society: London. Part I. The Legend of St. Andrew. 1844. Part II. Elene and Minor Poems. 1856.

Bibliothek der Angelsächsischen Poesie. Ed. C. W. M. Grein and R. P. Wülcker. Kassel. 1883—1898. (3 vols.)

Cynewulf's Christ. An eighth century English Epic, edited, with a modern rendering, by Israel Gollancz. London. 1892.

The Christ of Cynewulf. Edited by A. S. Cook. Boston. 1900.

The Dream of the Rood. Edited by A. S. Cook. Oxford. 1905.

Andreas und Elene. Herausg. von Jacob Grimm. Cassel. 1840.

Andreas and the Fates of the Apostles. Edited by G. P. Krapp. Boston. 1906.

Juliana. Edited by W. Strunk. (Belles Lettres series.) Boston & London. 1904.

Cynewulfs Elene. Herausg. von Julius Zupitza. 1877.

Elene, an Old English Poem. Edited by C. W. Kent. Boston & London. 1889.

Cynewulfs Elene. Herausg. von F. Holthausen. Heidelberg. 1905.

The Old English Elene, Phoenix and Physiologus. Edited by A. S. Cook. Oxford. 1919.

Guthlac. In Thorpe's 'Codex Exoniensis'; Gollancz 'The Exeter Book'; and Grein-Wülcker 'Bibliothek': see above.

Translations.

In the editions by Thorpe, Kemble, and Gollancz. Also: The Poems of Cynewulf. By C. W. Kennedy. New York. 1910.

Elene, Judith, etc. By J. M. Garnett. Boston. 1889.

Contents.

	page
I. The Temptation.....	1
II. Miracles of Christ.....	2
III. The Harrowing of Hell.....	6
IV. The Ascension.....	7
V. The Dream of the Rood.....	10

VI. St. Matthew in Mermedonia.....	15
VII. St. Andrew's voyage.....	17
VIII. St. Andrew arrives in Mermedonia.....	20
IX. St. Andrew's disciples carried up to Heaven.....	21
X. Andrew finds Matthew in the prison.....	22
XI. Andrew and the Mermedonians.....	23
XII. The miraculous Flood.....	28
XIII. The Fates of the Apostles.....	31

XIV. Juliana refuses to wed Heliseus.....	34
XV. Juliana tortured, imprisoned, and visited by a fiend.....	37
XVI. The Martyrdom of Juliana.....	39

XVII. Barbarians attack the Roman Empire.....	42
XVIII. The Vision and Victory of Constantine.....	44
XIX. Helena's Voyage.....	46
XX. The Speech of Judas.....	48
XXI. Helena's questioning of Judas.....	51
XXII. The Prayer of Judas.....	53
XXIII. The Finding of the Crosses.....	56
XXIV. Constantine receives the Tidings.....	57

XXV. Guthlac's youth and conversion.....	60
XXVI. Guthlac drives away the fiends.....	62
XXVII. Guthlac taken up by the fiends.....	64
XXVIII. Guthlac carried off and delivered by Saint Bartholomew.....	65
XXIX. Guthlac's life in the wilderness.....	69
XXX. Guthlac's illness.....	70
XXXI. Guthlac's last hours.....	72
XXXII. Guthlac's death announced to his sister.....	74

Printed in Germany
by
Friedr. Petersen, Husum, Schleswig-Holstein.

PE
137
C74
v.2

Craigie, William Alexander
(ed.)
Specimens of Anglo-Saxon
poetry

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

